

1970

40
70/e

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

მშენიშნავი საბრძოლო

გელა საითიძე

1917 წლის თებერვალში საბოლოოდ დაემხო რომანოვების დინასტიის სამასწლიანი ბატონობა. თვითმპყრობელობის პასტიონზე პაროლტარიატის შტეკეთი ისარგებლა ბურჟუაზიამ, დაიკავა თავისი მოკავშირის — ჩამოგდებული მეფის ადგილი და, უველანარად შტეკდა, ზღვარი დაედო რევოლუციის განვითარებისთვის. რევოლუციური ბრძოლების დიდი გა-

მოცდილების მქონე რუსეთის მუშათა კლასს, რომლის საქუსთანაც ბოლშევიკური პარტია იდგა, არ შეეძლო ქვეყნის შემდგომი მართვის სადავეები ბურჟუაზიასთვის დაეთმო. სამწუხაროდ, თებერვლის რევოლუციის პირველ დღეებში რუსეთის მუშათა კლასი ვერ აღმოჩნდა მტკიცე. მან ვერ შეძლო ბურჟუაზიული და წვრილბურჟუაზიული

პარტიების კონტრრევოლუციური საქმიანობის აღკვეთა. ეს ვერ მოხერხდა იმის გამოც, რომ კომუნისტური პარტიის ხელში, დვანელები რევოლუციის დღეებში მიწვეტილი იყვნენ პეტროგრადს. ვ. ი. ლენინი ემგავაივაში იმყოფებოდა, ხილო სხვები — ციხეებსა და გადასახლებაში შეგნებულ მუშათა დიდი უმრავლესობა იმპერიალისტური ომის ფროტებზე იბრძოდა. ეს სუსტი მხარე კარგად გამოყენეს მენშევიკებმა, ესტერემმა და თავიანთი გაგონის ქვეშ მოაქციეს მუშათა და ჭარსკაცთა ახლადშექმნილი საბჭოები. უყოფილე ამან გაუადვილა ბურჟუაზიას ხელისუფლების დაპატრონება, შექმნა დროებითი მთავრობა, რომელსაც დაუქვემდებარა მუშათა და ჭარსკაცთა საბჭოები.

იმპერიის სატახტო ქალაქში დაწყებული რევოლუცია სწრაფად ვრცელდებოდა მთელი რუსეთის ტერიტორიაზე, მათ შორის ამიერკავკასიაშიც. მაგრამ აქ მას ნაწილობრივ ხელს უშლიდა ამ მხარის შინაური ვითარების თავისებურებანი. რაში გამოიხატებოდა ეს თავისებურებანი? „რუსეთის ფედერაციის განაპირა მხარეებს შორის ამიერკავკასია, ვოინთა, უველაზე დამახასიათებელი კუთხვა ნაციონალური შემადგენლობის, სიმდიდრისა და მრავალფეროვნების მხრივ“. — წერდა ი. ბ. ტალინი 1918 წლის მარტში „პრავდის“ ერთ-ერთ ნომერში. იქვე ზაგასმით იყო ნათქვამი ამიერკავკასიის ეკონომიურ ჩამორჩენილობაზე, იმაზე, რომ იგი ხანგრძლივი დროის განმავლობაში კონტრრევოლუციის ბუდე იყო, რაც ძირითადად ამ მხარის სამრეწველო ჩამორჩენილობით (ზაქოს ჩაუთვლელად), ბურჟუაზულ-ნაციონალისტური პარტიების აქტიულობა და მუშათა კლასში წვრილბურჟუაზული ელემენტების სიჭარბით იყო გამოწვეული. საქართველოს ბოლშევიკური ორგანიზაციები, თებერვლის რევოლუციის დროს ცარიზმის რეპრესიული დონასიებიების შეოხებით, დანგრეული და თიქების განად-

ოქტომბრის რევოლუციის გამარჯვების დღე აღსრულებული შეხვედრა საქართველოს მშრომლებს. სახლმარჯალ მიტინგებსა და კრებებზე მიღებულ რზრულოვაციებში ისინი მიესალმებოდნენ და უსწავარ მოვლენას სტორტორაღში და ფუს სხედდნენ, მის დასაცავად რუინის კიდრეოთი აღმართლდაყენ ბურჟუაზიის უპადა კონტრრევოლუციური ძაღის წინააღმდეგ.

მაგრამ იმავე რევოლუციამ და, ამასთან, ბოლშევიციების გეცდენის ზრდამ მახეშო, დააჩქარა კონტრრევოლუციური ძაღების: მენშევიციების, დანაყებისა და მუსავატეღების კავშირის უფრო მეტი განმტკიცება. ამ ანტისაბოტო კოალიციამ გადაწყვიტა ამირკავკასიის საბოტო რუთებისაგან ჩამოცილება, რათა შეინარჩუნებინა ბურჟუაზიულ-მემპლდური წყობილება.

1917 წლის 18 ნოემბერს თავისი მიანიბა შეწყვიტა „რუკომმა“. იმავე დღეს შეიქმნა ამირკავკასიის კომისარიატი, რომლის შემადგენლობაში მიწისკრებულს რანცი შეეცდნენ მენშევიციების, დანაყების, ცენტრების, მუსავატეღების და სხვა ანტი-საბოტო პარტიების წარმომადგენლები.

ამირკავკასიის კომისარიატი, რომელიც ხაოლოვად გეიგერა რევოლუციური რუხების, წარმოადგენდა „დამოუკიდებელ“ სახმარეო ხელისუღლებას, რომელიც შექმნილი იყო ამირკავკასიის შერკრებულ შტაბებისა და ინგლისის მთავრობების მხარდაჭერით.

კონტრრევოლუციური კომისარიატის „მოღვაწეობა“ ხანმოკლე აღმჩინდა, რადეგან მან ვერ მპოვა მასების მხარდჭერა და ვერ რჩებოდა წინააღმდეგობისად გეღბო რევოლუციური გამოსუღებისა და სახმედრო ნაწიღების „გაბოლშევიციებს“. პრკოციის შესწერებლად 1918 წლის თებერჯალში კომისარიატმა ძალუღლებდა დ. წ. ამირკავკასიის სეღს დაგუსცა. 10 თებერჯალს მოწყვეტილი იქნა სეღის 1 ყროღობა.

თავისი მოღვაწეობის დასრუღების წინა დღით ამირკავკასიის კომისარიატმა დახეუბო ბოლშევიციური გავრუტების: „კავკასიის რახომი“, „ბრძოლა“ და „მანფორი კრივი“. დაარბიეს ბოლშევიციური ორგანიზაციები სტამბუტში, დაიწყეს ხელშეღლები ბოლშევიცოთა დაპბობერება. მთავრობის ასემა პოლიტიკამ საქართველოს მუშოთა აღშოტობება გამოიწვიო. იმართებოდა საპროტესტო მიღენგები და კრებები, რომელზეც მოიო. ხოცდნენ დაპბობული გავრუტების აღდენას, დაპბობერებულთა გენაგენისუღლებას და. შ. ამირკავკასიის კონტრრევოლუციური ხელისუღლინი ახალსაქარებს უზსაღებდენენ თბილისის პაროლტორატებს, მათ სეღის გახსნის დღეს, 10 თებერჯალს, მათი ხსნი აღმტკიცებდნენ ბაღში მოწყვეტის მუშოთა

შეღიღობიანი მიტინგის დახმარება, რომლის მოწინაღღინი ბურჟოის საბოტო რესპუბლიკისთვის დახმარების მოთხოვდნენ და მოიკრეს უსაღებდნენ კონტრრევოლუციონერებს.

ქლორდებოდა მშრომელთა ბრძოლა კონტრრევოლუციური მთავრობის წინააღმდეგ. მუშები, გღებები, ქარისაკები, სულ უფრო და უფრო რწმუნდებოდნენ მენშევიციებისა და მათი მომხრე სხვა პარტიების პოლიტიკის უნიათობაში, რომელთაც ქვეყანა დაღებეს გზით მიპყუდა და იარაღით სერიული გამოღობდნენ მათს წინააღმდეგ.

ამ ბეროღში საქართველოს მშრომელთა გამოსუღებიდან უგეღაზე უფრო ორგანიზებულნი იყო დღესემის მხარის გღებების შეწარახლებული აქანებუღრბა(კ) კავკასიის სახმარეო კომიტეტმა ამ აქანებხათან დაყუწრბითი საგანგებო მოწოდებით მიწართა საქართველოს მშრომლებს, რათა მხარი დღებოთ აქანებუღელ დღესემდღებობისთვის. გღებთა გამოსუღებს ადგელი ჰქონდა აგრეთვე სამხრეთის ოსეთში, ქუთაისში, თელავში, ფოთში...

შეიარაღებული აქანებბა მიეღეღ სეღისა და ზუღდლის მარხრებს. მაგრამ ყველაზე უფრო თაღლისმიწო მოვლენა იყო აფხაზეთის შეიარაღებული აქანებუღრა, რომელიც 1918 წლის მარტში დაიწყო გგარბა და უღდაუბო; 28 მარტს აქანებუღლებმა სოხუმი დაიკავეს და აფხაზეთში საბოტო ხელისუღლებბა გამოაცხადეს, რომელმაც 40 დღე იარხება.

წინაგანი წინააღმდეგობით დახრუბი, უღბორბიტეტი, ინტერვენციისაგან დასუსტებულ ამირკავკასიის სეღში და მისა ფედერაციული მთავრობა 1918 წლის მათში უღლუსავითი დაიშომა. საქართველომა გაბატონდნენ მენშევიციები, სომხები—დამნაჯები, ხოლო მუსავატეღლები — აწერბაიჯანში. ასე სამარტხეცნოდ დაასრულა თავისი უღდელი ბატონობა ამირკავკასიის სეღში.

1918 წლის 28 მათის ეროვნულმა საბოტო საქართველო დამოუკიდებელ დემოკრაციულ რესპუბლიკად გამოაცხადა. მაგრამ საქართველოს ასეთი დემოკრაციულობა და დამოუკიდებლობა მოჩვენებითი ხასიათის იყო.

„დამოუკიდებლობის“ დაცვის სახმებით, საქართველოს გერმანული ოკუპანტები დაუბატონენ. ვ. ი. ლინენმა ასეთი „დამოუკიდებლობა“ შეაფხა, როგორც „საქართველოს ოკუპანტი და სრული დაპბობის გერმანული იმპერიალისტების მიერ, გერმანული მიტინგის კავშირი მენშევიციურ მთავრობასთან ბოლშევიციური მუშებისა და გღებების წინააღმდეგ“. გერმანელები მღღე ინგლისელმა იმე-

რიალებმა შეცადეს, რომლებიც კიდევ უფრო მთავრადე მოკლდებოდნენ ბოლშევიკებისათვის და მისი კონტრრევოლუციონების ფართო გეგმების შექმნასა დაიწყეს.

საქართველოს მშრომლები აწარბა ხეღავდნენ თუ რა მიმდ უღლებ უზსაღებდა მათ მენშევიციური მთავრობა ამბოტ იურომ დღითადე ქლორდებოდა საპროტესტო გამოსუღები, გღებობის შეიარაღებულო აქანებებში.

ამირკავკასიის საბოტო ხელისუღლების მირველი ციტადელი ბაქოში აღმართა, მაგრამ მან მხოლოდ ორი თვე შეინარჯა ძალა-უღლებდა და, ბოლოს, ამირკავკასიის კონტრრევოლუციური ძაღებისა და იმპერიალისტური დასაღების ერთდროულ შეტევის შედეგად დაიკა. ბაქოს ვიბრომისართა დაღვრულ ხისხლს უკავოდა არ ჩაუღებო. მიეღო 1918 წლის საქართველოში მშრომელი გღებობის დღესამოწეღი ბრძოლის წელი იყო ერთი მიჯნე მიპყა შეიარაღებული აქანებებში სამებრეოღში, აფხაზეთში, რაჯა-ღღებში, იმერეთში, ქარღში, კახეთში...

1918 წლის იღლისში მენშევიციური გავრუტის „სოციალ-დემოკრატია“ ამ აქანებუღლის შესახებ წერდა: „საქართველოს თოთქმის ნახევერი გავრუტელთა სახალხო აქანებუღების და ანარტიის ცეცხლის აღმო. დღესობის მუწარში გღებობამ იარაღი აიღო ხელში და პბობრად გამოეღა მთავრობის წინააღმდეგ საქართველოს სახმედრო გავრუტე, დარიღის ხეღმა, მთავრობის წარბე გარშემოტრულია აქანებუღლობა მიერ და არაენ იღის რა მოეღოს ამ რაჯმს. გორის მარჯაში მეტინგებო მღღეჯარბა. ოსეთში დღი ამბები მოწოდება და დღედღე მოსალოდენლბა შეიარაღებულ მასების გემოსელა დღესობის მსგავსად თიანთვის მარჯაში მღღეჯარბბა მღღერდებბა და ხასიფათო სახეს დღესუღობს, თბილისის მუწარში შეღერბები მწეღობისწინაა, მაგრამ როგორც ჩანს, იქ წაწვევა მასაღ კრეღდებბა და საქარისთა მიცერი ნაწერკავრბო მან ხანაწრა იფეღოს. კიდევ უფრო უარბი მღღეჯარბობბა ქუთაისის გღებრწინაში. რაჯის მარჯაში ადგელი ჰქონდა ხეტიოწულ შეიარაღებულ შეტეკებებს. ასეთივე შეტეკბბა იყო დღესუღობა და ზუღდლის მარხრებშიც. სტიოწრული ამბები დატრიალდა სახმერის ოღქში“.

ამ აქანებებიდან, რომლებიცც უსულოდ ბოლშევიციები ხელშეღაწეობდნენ, თავისი ორგანიზებულიობბა და მასობრივობბა გერმანიისადე დღესობის აქანებუღა აქანებუღლმა გღებებმა დღესობის მარჯაში ბოლო მოუღეს მენშევიციურ ხელისუღლებას, დაიკავეს საქართველოს სახმედრო გავრუტეობადე ვიდრე უზსაღეკადე და 1918 წლის 28 იღლის დღესობი მოწვეულ ხელისუღლებოც სეღის საბოტო ხელისუღ-

ს. ორაგონიძემ და ს. კირაში კავასისის მისამართებით.

მეტყარი ლ. მუთათუღაძემ.

ბა გამოაცხადეს. მენშევიკებმა გერმანული ტავიამტრეკეებისა და თვითგერმანელების გამოყენებით შიფლი სისასტაკით ჩაახშეს დღეშეთის აქანება. აქანების აღი ბრია. ლებდა საჩხერეში, ოსეთში, აფხაზეთში, კახეთში. საქართველოს თითქმის არც ერთი კუთხე არ დარჩა, სადაც რევოლუციის ხანძარი არ დაწებულყო.

მიუხედავად ასეთი მასობრივი ხასიათისა, საბჭოთა ხელისუფლებისათვის ბრძოლა საქართველოში 1918 წელს გამარჯვებით არ დასრულებულა. ამის ერთ-ერთი უპირველესი მიზეზი ის იყო, რომ მასხებს აკლდათ კომუნისტური პარტიის ხელმძღ-

ვანელობა. პარტიის წევრთა უმრავლესობა რეპრესიების გამო ციხეებში ან არალეგალურ პირობებში იმყოფებოდა, ამიერკავკასიის სამხარეო კომიტეტი, ჩრდილოეთ კავკასიაში იყო გადახეცილი. მაშინ, როცა მენშევიკებს დასავლეთის იმპერიალისტების სახით მოკავშირე შეედადა, საბჭოთა რუსეთის რესპუბლიკა ჯერ კიდევ ინტერვენტთა რეცხლის რკალში იყო მოქცეული და საქეირო დახმარებას ვერ უწევდა საქართველოს რევოლუციურ მასებს.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისათვის და მენშევიკური ხელი-სუფლების წინააღმდეგ ბრძოლამ 1919

წელს უფრო ფართო და მოწვევრეკეულ ხასიათი მიიღო. საქართველოში არალეგალურად დაბრუნდნენ ხელმძღვანელები, მენშევიკები, აღდგენა და ძალების მოკრება იწყეს დაიბრუნებოდა ბოლშევიკურმა ორგანიზაციებმა. ეწეობოდა პარტიული კრებები, თათბირები და კონფერენციები. აქანების ხელმძღვანელებისათვის შეიქმნა საქართველოს სამხედრო რევოლუციური შტაბი. ასეთივე შტაბები იქმნებოდა ავღღლებზე, ყაბღღლებზე და მებრძოლი წითელი რაზმები; ხდებოდა მათი წვრთნა და შევიარება. აქანებმა ოქტობრის რევოლუციის მეორე წლისთავზე, ერთდროულად უნდა დაწებულყო. სამხარეო კომიტეტის ეს გადაწყვეტილება ვერ განორციელდა. გამცემლებმა მენშევიკურ შთავრობას აცნობეს აქანების დაწების თარიღი. ისევ დაიწყო რეპრესიები და ბოლშევიკური ორგანიზაციების დაჩხვევა. მარტისა და რაიონების უმრავლესობამ მიიწე მოასწრო სამხროლო მოქმედებას დაწება. აქანებმა დაიწყეს გორის მაზრის, აღხაჭეთის, კახეთის, ფოთის, სამტრედიის, გურიათ, ლანხუთისა და ჩოხატაურის მხრომელებმა, შავრამ მენშევიკებმა შეძლებს აქანების ამ დაქსახული კერების ჩაქრობა.

მიუხედავად დამარცხებისა, 1919 წლის აქანებებს უღლებსი მნიშვნელობა შეინდა — ეს იყო საბჭოთა ხელისუფლებისათვის მებრძოლი რევოლუციური ძალების სამხროლო მზადყოფნის შემოქმეტი. საქართველოს ბოლშევიკური ორგანიზაციები უფრო მძლავრი რევოლუციური შეტაკებისათვის იკრებდნენ ძალებს.

სახისარულო ცნობები მიიღოდა საბჭოთა რუსეთიდან. 1920 წლის აღხაწესიდანვე გამარჯვებით აღიწინა წითელი არმიის ბრძოლები სამოქალაქო ომის სამხრეთის ფრონტებზე, ინტერვენტებისა და დენიკინელებისაგან ზედიზედ განთავისუფლდა როსტოვის, ნოვოროსისკის და სხვა რაიონები. დღი ბრძოლები გაიშალა ჩრდილოეთ კავკასიისათვის. მალე აქაც აღიშალა გამარჯვების წითელი დროა.

1920 წლის იანვარში ანდრეის უბადლებმა საბჭოთა ონ-ფაქტოდ სწინ საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის კონტრრევოლუციური შთავრობები. ეს იყო ე. წ. აღიშლილიტური წინამძღვრების, რომელიც მათ უფლებას უტოვებდა დახმარება გაეწეათ ნაციონალური შთავრობებისათვის საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

ამ აღიარებით აღფრთხილებულმა მენშევიკური შთავრობის ხელმძღვანელებმა ასევე 30 გულადილიდა აღიარეს დასავლეთის იმპერიალისტების მხარეზე უოფნა. 1920 წლის 14 იანვარს საქართველოს რესპუბლიკური შთავრობის თავმჯდომარე ნ. სურგანიამ დამოუწინებელი კრების ხელშეწყობისთვის და განაცხადა: „ჩვენ დიდი, რომ საბჭო-

თა რუსეთში სახმადრთო კავშირი შემოვიკეთა. ჩვენ მას ამხედველები უფრო ვუბრუნებ... ციცი, ჩვენი მტრები იტყვიან, რომ ჩვენ იმპერიალიზმის მხარეზე ვართ. ამიტომ მე აქ უნდა განვცხადო: აღმოსავლეთის ფანჯარების, დასავლეთის იმპერიალიზმის მხარეზეა".

შთაბრძოლის ანთმა არჩევანს კიდევ უფრო დაარსუნა საქართველოს შრომელთა თუ სათი მიჰყავდნო ისინი მენშევიკებს. კვლავ გასცოვდებოდა დიპლომატიური ანაწევების საშუალება. მედგარი ბრძოლები სათაბრძოლის მენშევიკ-ხელისუფლებს სამხრეთ-ოსეთისა და აჭარის შრომელთაგან. თბილისში 1920 წლის საბრძოლველის დემონსტრაციამ ცხადყო, რომ მათულობდა საქართველოს მუშათა კლასის რევოლუციური ძალა და მუხრძოლ გზებობასთან ერთად იგი მთელი შურეოვებლობით იბრძოდა.

საქართველოს შრომელთა კიდევ უფრო შეუნარი რევოლუციის ცესტად, 1920 წლის აპრილში, ზურბაძეანა საბჭოთა ხელისუფლების გამარჯვებამ, რაც რუსეთის წითელი არმიის მშური დახმარებით იქნა მოპოვებული.

მენშევიკური შთავრბობა მიხდა, რომ მოვლენათა მზედლობა მის საწინააღმდეგოდ ვითარდებოდა და იმუღლებოდა გახდა საბჭოთა რუსეთთან საშეზღობო ხელშეკრულების დახადება დედოფაცთა გაეზავნა. ამ ხელშეკრულების ხელი მოაწერეს 1920 წლის 7 მაისს. საქართველოში შეიქმნა საბჭოთა რუსეთის დიპლომატიური წარმომადგენლობა ს. ბ. კირიციის მეთაურობით.

ეს შესაძლებლობა კარგად გამოაქენს საქართველოს ბოლშევიკებმა ძალებს მოსაგრებდა და დასარზავდა. 1920 წლის მაისში რკ(ბ) საქართველოს ორგანიზაცია გაფორმდა საქართველოს კომუნისტურ პარტიადა, არჩეულ იქნა პარტიის ცენტრალური კომიტეტი.

მ იენისიდან გამოსვლა იწყო საქ. კ(ბ) ც.ის ორგანო გაზეთმა „კომუნისტმა“. მიუხედავად საბჭოთა რუსეთთან საშუალოდ ხელშეკრულებისა, საქართველოს მენშევიკური შთავრბობა მინდ განაგრძობდა

და კონტრრევოლუციურ საქმიანობას. საქართველოში პოულობდნენ თავშესაფარს დენიკინისა და ვრანგელის არმიების წამლები, მთელი ხალხთა სხვადასხვა ანტირევოლუციური შთავრბობები.

ამასთან, უკიდურესად ცემობდა საქართველოს საშურეო-ეკონომიური შესაძლებლობანი. მენშევიკური საქართველო ხუღს ლაფავდა. ყოველდღიურად ივებოდა შრომელთა მოთმინების დილა. ხალხი აკარად ხდებოდა, რომ მენშევიკებს თავიანთი პაპორობის სმი წინს მანიძოლზე ვერ შეძლებ ვერცერთი თვალსაჩინო ღონისძიებას გატარება, რომელიც რამდენადმე მინდ გააუწყობებდა მუშებისა და გლეხების მდგომარეობას.

1920 წლის ნოემბერში დაშნაკების სისხლიანი დიქტატურის უღლი მოსიჭირის შრომელთაგან მოციოდეს და საბჭოთა ხელისუფლება დაამარტეს. ამიერკავკასიის მებრძოლი ხალხების ანთმა გამარჯვებობა რწმუნა შემატეს საქართველოს შრომელთაგან.

1920 წლის დეკემბერში გაზეთ „პრავდის“ თანამშრომლობა საუბარში ი. ბ. სტალინი, ეტებოდა რა საქართველოს ეკონომიური და პოლიტიკურ მდგომარეობას იმ დროისათვის, აღნიშნავდა: „საქართველოს კატასტროფული სამიურნეო და სასურსათო მდგომარეობა ფაქტია, რასაც აღწანდელი საქართველოს მენშევიკებიც კი აღნიშნვენ. ანტანტის ბიძეში გაბეული საქართველო, რომელმაც ამის გამო დეკარგა, როგორც ბაქოს ნავთი, ისე ყუბანის პური, საქართველო, რომელიც ინგლისისა და საფრანგეთის იმპერიალისტური ოპრაციების ძირითად ბაზად გადაქცა და, ამიტომ საბჭოთა რუსეთთან მტრული ურთიერთობა დაამარტა, — ეს საქართველო ამჟამად თავისი სიცოცხლის უკანასკნელ დღეებს ითვლის“.

1921 წლის იანვარში, რკ(ბ) ც.ის კავკასიის ბიურომ ვითავლისწინა რა ხელსაყრელი საწინააღმდეგავი და საგარეო ზედმარობა, ის რომ მენშევიკებს არავითარი დასაყრდენი აღარ ჰქონდათ მასეში, ხოლო ბოლშევიკების გავლენა დღიოდელი

იბრძობდა, წინადადება მისცა საქართველოს კ(ბ) ცენტრალურ კომიტეტს შეემა, რაღებოდა აქანების დამუქების შესავალი.

საქართველო გაეწმუნა საქართველოს პარტიული ორგანიზაციების. საქართველოს სინგლის ეკონომიური მუშებისა და გლეხების შთავრბობადა რაზედ. აქანებთა პირველი დროში 11 თებერვალს აფრიალდა კემიო ქარაღში, საბჭოთა ამერკავკასიის საზღვრებთან ახლოს. მღეე აქანების აღი მიიღო ბორჩალოს, დუშეთის, ვორის, რაჭისა და ლეჩხუმის მარტებს, შემდეგ ზუგდიდის, სენაკისა და ოსურგეთის მარტებს, აჭარის, აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის სოფლებსა და ქალაქებს. 18 თებერვალს აქანების ხელმძღვანელობისათვის შეიქმნა სახმადრთო-რევოლუციური კომიტეტი. რვე კომის შემადგენლობაში შევიდნენ ციცილია ნოდლდუბიანი: ფ. მახარაძე, მ. ორბელიანი, ლ. ცხაპია, ვ. ტლოვა, ს. გვიგელი. ბ. კვიციანი და ა. ნაზარეტიანი.

საქართველოს მენშევიკური შთავრბობის დასამარტებლად მოისრულოდნენ დასავლეთის რეკიპის ქალბი. გათავილწინა რა ყოველივე რა, რეკიპმა დააწვავდა დახმარება ეთხევა წითელი არმიისათვის, რისთვისაც თხოვნით მიმართა ვ. ი. დენისს.

რკ(ბ) ც.ის გადწყვეტილებით და ვ. ი. დენისის პირდაპირი მითითებით, საქართველოს საზღვრებთან ყველდღე უფრო ახლოს მყოფი XI ფილიალი და რევოლუციონელი მიეშეულა საქართველოს აქანებულ შრომელთაგან. 17 თებერვალს წითელმა არმიამ გადმოდება საქართველოს საზღვრებს და თბილისისაგან გამოქმარა.

1921 წლის 25 თებერვალს საქართველოს დედაქალაქში გამარჯვების წითელი დროშა აფრიალდა. იმავე დღეს ს. ორკანიციმ დღებში თვის აცნობა მოსკოვს, კრემლს, დენისსა და სტალინს:

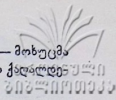
„თბილისზე ფრიალობს საბჭოთა ხელისუფლების წითელი დროშა. გაურჩროს საბჭოთა საქართველოს!“

მენშევიკური შთავრბობა თბილისს დასტოვა და ჭირ დასავლეთ საქართველოში ხოლო შემდეგ ეკრბოდა გაიზინა. 20 დღის განმავლობაში საქართველოს ყველა რაიონსა და სოფელში საბჭოთა ხელისუფლება დაამარტა.

საქართველოს რევკომი დაუყოვნებლად შეუდგა რესპუბლიკის შრომელი მასების სეციალური ინტერესების განსრცილებისათვის ბრძოლას და დანგრეული სახალხო წყნრობის აღდგენას.

დიპლომატიის ერა ქართველო ხალხის ცხოვრებაში, ერა ეკონომიური და კულტურული აღმორჩინება, ეროვნული-ლიბერული და სოციალური თავისუფლება. და აი, უკან მანვერია საყენება გამარჯვების გზით მიამბიქენ საქართველოს შრომელთაგან.

სიჭუნე კიხეჯე კარიკონა

ნოლად
შაპანაძე

მატარბი
ნურბაბ
ფორახიძე

მ ო თ ხ რ ო ბ ა

— მოლით, მოლით, თქვენ იარეთ მუდამ სიხარულში! — გაიღიმა თებროლიამ და სრულიად უმტკივნეულოდ წამოჭდა.

— როგორა ხარ, თებროლია ბებია? — ჰკითხა ჯანგი-რამ.

— მეშველა, შვილო, თქვენ გიშველათ ღმერთმა! — თქვა ავადმყოფმა და სოსოს გადახედა: — გუშინ ძროხა ოლდამ მომიწველა, ღღეს იწნებ დედაშენმა გამიმართოს ხელი!

— თქვენს ძროხა უკვე გამოწველა დედაჩემმა, ახლა სამწყვსურში გეინდა წავიყვანათ. — უთხრა ჯანგი-რამ.

— მართლა? მე რომ ვერ გავიგე?! — გაიკვირვა თებროლიამ და დაუმატა: — წაიყვანეთ და კაი-კაი საბალახო შეურჩიეთ, შვილო პირუტყვს აღამიანგიეთ უხარია ყურადღება.

ბიჭები წავიდნენ. დერფთანში თებროლიას ხმა წა-მოეწიათ: ერთ-ერთი დარჩინი ცოტახანს, შუაში მაქვს დასაჩუქობო. ჯანგი-რა დარჩა.

სანამ ჯანგი-რა გართე შუშის ნაპოს შვარჩევედა დასაჩუქებად, თებროლია ლოგიდან წამოდგა, ჯახი პრიიშვილია, მტკივანი ფეხი ჭერ ოღნე შეახო იატაკს, მერე კი თანდათან გათამამდა და დერფთანში უკუვლით გავიდა.

— დადიხარ უკე? — თვალეში გაუბრწყინდა ჯანგი-რას.

— კი, შვილო! ხვალ და ზეგ უკეთ გავივლო. მერე შეიძლება ესეც აღარ დამჭირდეს! — გაიტინა და კონტად გამოთილო ჯახს დახედა.

ჯანგი-რამ სახლის კედელზე მიწყობილ შუშის ხორი-დან ერთი ნაპობი გამოაძვრინა, მიწაზე დააგდო და თებროლიას მიუბრუნდა:

— თული სადა გაქვთ?

— აგრა მაქვს, საწოლქვეშ, მაგრამ... — მოხუცმა აღარ დამათვარა და უეცრად ჰკითხა: — ძველი ქაღალდების წაიკითხვა შეგიძლია, შვილო?

— როგორ არა! — ოქკარისა ჯანგი-რამ.

— კლასში რომ სწავლობთ, იმას კი არ გეკითხები, იმ წერილების წაიკითხვა თუ შეგიძლია, ასოები გადაბმული რომ არის კვების ბარლივით?

— შემიძლია. თუგინდ რუსულსაც წაგიკითხავ, გერმანულსაც... "ფანტომასი" ვერ წაგიკითხე მხოლოდ, ის რაღაც სხვა ენაზე იყო და იმიტომ!

— წამოიღე, აბა! — გაუხარდა თებროლიას და წინ გაუძღვა. პატარა ოთახში შევიდნენ, რომელსაც ყოველთვის კეტავდა ხოლმე და შიგ ვაგლახად არავის უშვებდა. კედლებში ჩარჩობი ჩამბული სხვადასხვა ზომის სურათები ეკიდა. ერთ კუთხეში გრძელი მაგალი იდგა, მეორეში კი — შუბის მველი სკივრი. მაგალიზე წიგნები და რვეილები იწყობ ოთხ რიგად.

ჯანგი-რამ კედლებს დაუწყო თვალიერება. სურათებით დაინტერესება რომ შეაბტყო, თებროლიას გაუხარდა, გვერდით ამოუდგა და გულდაგულ მიიყვანა ერთ ყველაზე მოზრდილ სურათთან, საიდანაც შუბლგაშლილი, ქონი-ხორა ჭაბუკები იყურებოდნენ. მოხუცმა ხელის ბრთოლვით საითათოდ უჩვენა:

— მერაბი!

— ნიკა!

— საელო!

— რამაში!

მერაბის გაბადრულ სახეს მერცხლის კუდივით ანდა უღვამი, სხვები კი სრულიად პირტიტველები იყვნენ, მძებნი საოცრად ჰგავდნენ ერთმანეთს, ოღონდ მერაბი უფრო მზარეულები და მაღალი ჩანდა.

თებროლია კუთხეში მივიდა, სკამზე დადგა და სკივრის თავი ისეთი სასურველით ახადა, თითქოს ზღაპრული ზღის ჩიტი ჰყავს დაიწყებდეს და ეშინია არ გამოფრინდეს. ჯანგი-რა ფეხაკრფით მიუახლოვდა, სკივრში ჩაახედა და უნებურად შესძახა:

— უი, ხანჭალი!

თებროლია ახლდა გამოერკვა და ბიჭს ისე შეხედა, თითქოს იმ ოთახში უნებართვოდ შესულიყოს. მერე ქამარ-ხანჭალი ამოიღო და დიმილით გაუწვოდა.

— ნახე, შვილე, ქამარი სულ წმინდა ვერცხლია, თავიდან ბოლომდე. ღეშმა კაცმა ამ ქამარ-ხანჭალში დი-წერა ჭვარი. ეს ქუდიც მისია, — სკივრში ჩაახედა და ბუხრის ქული დაანახა, — მერაბი რომ მეყოლა, იმ ქვირა-ში იყიდა: ბიჭის მამა გავხდო და ღირსი ვარ თავზე კული მეტურისო!

შემდეგ თებროლიამ სკივრიდან ძველი, გაყვითლებული სამკუთხა ბარათი ამოაძვრინა, გაშალა და ბიჭს მისცა:

— აბა, წაიკითხე, შვილო!

თებროლია ქმარშვილისკულ ნივთებს ისე დაძვოფი-ნებდა, თითქოს მათი სული ამ ნივთებსა და საგნებშია გადასული. განსაკუთრებით ბარათის დახარდა. ბარათი

ოცდახუთი წლის წინათ დაწერილი წერილების წაკითხვა ისე მოენატრებოდა ხოლმე, სული კბილით ეჭირა. თვითონ კითხვა არ იცოდა, ხან ვის ეხვეწებოდა წამიკითხეო, ხან — ვის. მომიტანე და წაგიკითხავო, ეუბნებოდნენ ზოგიერთები. არაო, ჩემი შვილების ნაწერს ოთახს იქით როგორ გავიტანო, ხელებს ვააპანებდა თებროლია. შინ უფრო ხშირად ეულენე მასწავლებელთა მიჰყვებიოდა და უკითხავდა, მაგრამ მერე და მერე მასაც მოსწყინდა მუდამ ერთი და იგივეს ჩაბუღებულმა და ზოგჯერ მოუცულეობას მოიძიებდნენ ხოლმე.

ჯანგირამ მოხუცს ბარათი ჩამოართვა, გადაატრიალა, აღმოატრიალა, დააკვირდა.

— ვერ იგებ? — ჰკითხა თებროლიამ.

— როგორ არა! — უპასუხა ჯანგირამ და ჯერ ბორძიკბორძიკით დიწყო კითხვა, შემდეგ თანდათან გაიწაფა, ხმასაც აწვია. შივა და შიგ უქარა ზოგიერთი სიტყვის გარჩევა, მაგრამ თებროლია უქარანახებდა ხოლმე.

წერილი ტუფსედან იყო გამოგზავნილი. მერაბი დედას სწერდა: „ამ ბარათს სანგარში ვწერ. ისეთი უსაშველო სუსხია, ჭვაც კი ბატიბუტივით სკდება. თითები გალულგული მაქვს, მაგრამ მაინც ვწერ. ჰე, დედა, ნეტა ახლა ჩვენს გალულგულ ბუხართან ღამსვია, შენი გამოცხვარი მქამი მაქამა, შენთან ტკბილ ჭუკჭუკში გამოთენებინა და დილით თუგინდ ცხრა სიკვდილი მოვარდეს, ცხრავეს კუდამოძებულს ვავისტუმრებ... დედა, შეიძლება ბრმა ტყვის ყოველთვის ვერ გადავურჩე და ჭერივობის თავსაფარი ერთხელ კიდევ შევადლებინო შევად, მაგრამ ერთი რამ გწამდეს: არ შეგარცხვინი.“

ჯანგირამ იმ წერილის წაკითხვა რომ დაამთავრა, თებროლიამ მეოჯე მიაწოდა. „დედა, ნიკას ბარათი მივიღე.

ხომ ვახსოვს, როგორი შურდულის სროლა იცოდა! კრდა, სნაიპერი ვამხდარა. ჩემი ხეშმარა ძამიკო! თუ ცუდი რამე უწერია, ნეტა მისი მოსახვედრი ტყვია მე მომხდებოდეს...“

ეს იყო მერაბის უქანასწელი წერილი.

შემდეგ ბრა მძების ჯერ დადგა. თითქოს ოზოვავსო, თებროლია ბარათებს თითო-თითოდ იღებდა სკივრიდან. ოთხივე მის წერილები: „შინაარსით ძალიან ჰგავდა ერთმანეთს და ჯანგირას ისეთი გრძნობა ჰქონდა, თითქოს ერთ რაღაც გულისამაჩუყებელ წიგნს კითხულობსო. თანდათან აღელდა, სახეზე წამოწითლდა და კისრის ძარღვები დაეძებრა, ზოგიერთი ადგილის წაკითხვაზე კი ხმაც აუკანკალდა, ხელები აუთრთოლდა...“

სულ ბოლოს ორი ოთხკუთხა, ლამაზი კონვერტი ერთად ამოაცოცა თებროლიამ. ერთში რამაზის წყა ლი იღო, მეორეში — რამაზის შვილისა. რამაზი დედას ატყობინებდა, ნოემბერში შეებულუბა მოიწეს და ოქტებელ ჩამოვალა. მეორე ბარათი რუსულა... და დაწერილი, თითო-ორიოლა ქართულ სიტყვაც იყო რთული ალაგალაგ.

— ვერ გავარჩიე, გაცრული ზუსლითაა დაწერილი. — უთხრა ჯანგირამ და ბარათი გაუწოდა.

— შიგ რომ ქართული სიტყვებია გაბნეული, მარტო ის წამიკითხე, შე კაცო! — არ ეშვებოდა თებროლია.

ჯანგირამ დაიწყო: „ბებია, მიკვირხარ... ტყუენ ტბაში ბაკაებე კიდევ კიკინებენ?...“

— მოუცვედს ბებია, სულ დავიწყნია ქართული ჩემს სლავა! — თავი გადაიქნია თებროლიამ ნაღვლიანად.

სლავა ვაშლივანში დაიბადა და ენაც იქვე ამოიღა. ძუძუს რომ მოსწყვიტეს, მის შემდეგ ბებია ზრდიდა, სულ კალთაზე ჰყავდა მიკრული. მათი დაშორება ერთი ცოდ-

ეს კითხვა იყო, აქეთ ბავშვი ტიროდა და იფორებოდა, იქით ბებია ქვითინებდა.

შვილია წერილების მოსმენა ძალისა და ღონის ჰმატებდა თებროლოს. ახლაც ასე იყო: უფრო გახალისებული და გამოცოცხლებული ჩანდა. ჯანგირა კი გალახულივით გამოვიდა ოთახიდან, ცული აიღო, შემის ნაპობთან მივიდა და ისე შუბლშეკრულმა დაუწყო ჩეხვა, თითქოს ყველაფერში ის ნაპობი ყოფილიყოს დამნაშავე.

IX

ტრეტებგაბარძლული ვეება ხეები ერთმანეთზე გადახართულან და ცას აბნელებენ. ალაგ-ალაგ თვალჩაუწყდენელი უფსკრულები და ნაბრალებია. ჯანგირა მიძვრება ხეებს შორის, შიშით მუსხები უკაკალებს, უფსკრულებს და ნაბრალებს შორიდან უვლის. მიდის, მიძვრება, უნდა როგორმე ნაპირს მიაღწიოს, მაგრამ უსიერ ტყეს დასასრული არ უჩანს. უეცრად ტყე ქრება და მოტიტველებული, მაღალი კლდე აღიმართება. ჯანგირა ახლა კლდეზე მიცოცავს, ტყავში ძვრება, ფეხს უკვე ველარ იკიდებს, მიწას ხელის თითებით პოტნის და, ეს-ეს არის, უნდა მოწყდეს, რომ მაღლიდან ვიღაც თმაქორჩილი ჭბუკი დასწვდება, აიტაცებს, მერე ხელს მოხვევს, იქვე მოგიზოზე ბუხართან მიიყვანს. ცეცხლთან გრძელუცავა აკი ზის და ცხელ მკაღებს მთელ-მთელად უცლავს.

„ვაჰ, მერაბი! ვინა თქვა, დაიღუპაო... გავიქცევი, თებროლია ბებიას მივახარებ.“ — ფიქრობს ჯანგირა, მაგრამ ამას რას ხედავს: თებროლიაც აგერ არაა?! კეცში მკაღს აჯარჯს... „მეონი მან უკვე იცის, კიშაიკა ვინც ჩაბოუჯო...“ შიშით კანკალებს ჯანგირა, უკან-უკან იხევს, მაგრამ თმაქორჩილი ჭბუკი არ უშვებს.

— შენ ნიკა ხარ თუ სავლე? — ეკითხება ჯანგირა.

— ორივე ვარ, ორივე! — იცინის და გრძელ კბილებს უჩვენებს თმაქორჩილი.

თებროლია კეცში მკაღს ჩააჯრავს, კოჭლობით წამოდგება, ჯანგირას გაბრაზებით შეხედავს და შეპყვიერებს:

— ეს იყო, შვილებო!

მერაბი წამოხტება, ჯანგირას ცალ ყურში ეცემა, მეორეში თმაქორჩილი ჩაავლებს ხელს და ცეცხლისკენ წაათრევინებს.

„მწვავენ!“ ფიქრობს ჯანგირა, ფეხებს იქნევს, ხელეზსაც იქნევს, უნდა იყვიროს — მბაბთეითო, მაგრამ ხმას ვერ იღებს.

— ჯანგირა, ჯანგირა! — ჩასძახა ოღლამ და სათუთად შეანჭლია.

ჯანგირამ თვალი გაახილა და დედას დაბნეულად მიასტერდა. ყურის ბიბილოები ისევ უხერდა და ოღნავ კიდევ სტკიოდა.

— ძილშიც ვერ უნდა მოისვენო? რა გესიზმრა ასეთი, რომ ბორცვადი და გოჭვიით ღრუტუნებდი? — გაუღიმა დედა და შეცვარულ შუბლზე ხელი გადუქვა.

— მერაბი და ერთი მისი ძმა მესიზმრა, ნიკა იყო თუ სავლე, ველარ ვავარჩიე კარგად, — ამოიბუტბუტა ჯანგირამ და ყურებზე ხელი მოისვა.

— მერაბი და მისი ძმები შენ საიდან იცი?

— ვიცი, გუშინ თებროლია ბებია მსურათები მიჩვენა, წვრილები წამაიკითხა...

— დაიძინე, შვილო, დაიძინე! — მოუფერა ოღლამ და მერე თავისთვის ჩილაპარაკა: — სიზმარში მიცვალბულის ნახვამ ამინდის შეცვლა იცის. ხვალ გაავდრდება...

ჯანგირამ გვერდი იცვალა, გაინახა და მამლუხს ყური მიუვლო, ერთმანეთს რომ ეხიანებოდნენ და განთიადს კარზე ფრთებს უფართქუნებდნენ.

თითქოს უემური აპყავო, ჯანგირა უგუნებოდ წამოდ-
გა, ვერ იქნა, სიზმარზე ფიქრი გულიდან ვერ გადაიგდო.
ხელბირი დაიბანა და ეზოში გავიდა. მკვდარსაც თვალს
რომ გაახელოებდა და ფეხზე წამოაყენებდა, ისეთი დილა
იღგა. ზეცა ლურჯად ხასხასებდა, ღრუბლის ერთი ქულაც
არასდ ჩანდა. ხეებზე უამრავი ფრინველი ირეოდა და
ტიკტიკით ზეცა ძირს ჩამოქჳნდათ. ღობის პირას ვარ-
ღებს კორები ვაეშალათ, შვის პირველ სხივებს თავს უხ-
რიდნენ და შეიცარული ფითლები ისე მოუჩანდათ, თით-
ქოს სიხარული ტირიანო.

საჩქვში აღარც ძროხა იყო, აღარც ხბო. ოღამ გან-
თიადისას ჩაიძინებული ბიჭი აღარ ვაღვიძა, ცოდვა, წუ-
ხელ ძილი გაუტყდაო, და ძროხა თვითონ წააყვანა სხა-
ლახლო.

ჯანგირა მივიდა ღობის პირას, დაიხარა, ხან ერთ
ვარს ცნოსავდა, ხან — მეორეს... უცებ უქნიდან თვა-
ლებზე ხელნი ააფარეს.

— ბუხტი! — შეჰყვირა ჯანგირამ.

პასუხად ხელები კიდევ უფრო მეტი ძალით შემოეჭ-
ლო.

— სოსო! — შეცვალა ვარაუდი ჯანგირამ, თანაც დაჯ-
მაჭურდა, მხრები გაიქნ-გამოიქნა, როგორც იქნა თავი
განათავისუფლა და...

— ხომ ვერ მიხვდი! — თითო დაუტრიალა ცხვირწინ
ქუჩიკომ ნიშნის მოკებით.

ჯანგირას რაღა ეთქმოდა.

— ღელაწენმა შემოგოთვალა: თუ იღგე, არ დაჯღე,
თუ იღგე, ადგიე და საჩქაროდ სამწყვესურში გამოიდი! —
უთხრა ქუჩიკომ და გზისკენ შებრუნდა: — წაივდი! ბუ-
ხტიც იქ არის, სოსოც...

ჯანგირა უხმოდ მიჰყვა. ორღობეში რომ გავიდნენ,
ქუჩიკომ გაუცინა:

— რაღაც უგუნებოდ ჩანხარ, ცუდი სიზმარი ხომ არ
გინახავს წუხელ?

ჯანგირამ დასტურის ნიშნად თავი დაუქნია.

— რა ნახე, დოცენტ?

ჯანგირამ სიზმრის* მიყოლა დაიწყო. რომ: დაამთავ-
რა, ცას ახედა:

— ნეტა დღეს ამინდი არ შეიცვლებოდეს და მეტი
არაფერი მინდა!

რატომ ნატრობო, ჩაეძია ქუჩიკო. ჯანგირამ არ გაუმ-
ხილა, მერე გეტყვიო, შეპირდა.

ბუხტიმ და სოსომ სიზმარი ხელახლა მოაყოლეს ჯან-
გირას, თბროლისათან წაივთხულ წერილებზეც დაწერი-
ლებით ალაპარაკეს:

— დედამ თქვა, სიზმარში რომ მიცვალბულს ნახავ,
ამინდი შეიცვლებათ. თუ დღეს არ ვაგვარდა, გამოდის,
რომ თებროლია ბებნის შვილები არ დაღუპულან! — თქვა
ბოლოს ჯანგირამ.

— ვინ იცის, იქნებ მართლა ცოცხლები არიან, ჯა? —
გაიღიმა ქუჩიკომ.

— ერთ მშვენიერ დღეს, გავიხედოთ... ღა, მოდის: მე-
რამი! იცოცხლე, მე ვაგიტყე ცხვირ-პირის მტკარეყვამ და
მივხანარო თებროლია ბებნის! — ჩაიხიბთხია ბუხტიმ.

— ეთქვათ და, შენ რამე მერაბის მოსვლას შეატყო-
ბინებ, იმავე წუთში მეც მოვიბრინო, ნიკას და სავლეს გა-
მოჩენა მივხანარო! არ იქნება სერიო! — შესძახა ქუჩიკომ
და თვალუბი ისე გაუბრწყინდა, თითქოს მართლაც ეს-ეს
არის, უნდა მიახაროსო.

— ეგერ როგორ შეიძლება! — გაწყრა ჯანგირა, —
პირდაპირ რომ ეუთხრათ, სიხარულით ვაგიყვება ან გუ-
ლი შეუღონდება, ამიტომ ნელ-ნელა უნდა შეაჩვიოთ...

— როგორ? — იკითხა ბუხტიჩი.

ჯანგირა ჩაფიქრდა. მცირე ხნის უმიდევ წამოიწყო:

— შიჰრამდე რა იწ, მერე ცოტას შეისვენებ, ფერდს
ქარს ამოაღებინებ, საიზე ოვლს მო... ენდ, მიხვალ თებ-
როლია ბებნისთან, მშვიდად მიესალმები და საუბარს გა-
უბამ. მერე შეაპარებ, ვაზზე ერთი... კაცი დავინახე შორი-
დან, სახით სულ შენი მერაბი იყო გამოცხადებული-თქო.
ახლოდანაც გენახა, შე კაცო! — გისაყვედურებს. შო-
რიდან სხვა კაცი მეგონა, ახლოს რომ მივიდი, მერაბი
შემბრა ხელში! — ეტყვი და გაციენებ. ნუ ხუმრობ, ბი-
ჭო, — შემომბრძობს. ამასობაში მერაბიც გამოჩნდება.
აბა, თუ გეზმობო, ეტყვი და მიახლებ გზისკენ. — ხო
სწორს ვამბობ, სოსო! — ვადალაპარაკა ჯანგირამ მე-
გობარს, წყნარად რომ იჯდა და ლაპარაკში არ ერეოდა.

— თქვენი ზღაპარს ამბობთ და... — აღარ დაამთავრა
სოსომ.

— რატომ ვამბობთ ზღაპრს! — შეესიტყვა ბუხუ-
ტი. — მამაჩემმა თქვა, პირ-
ველ ომში დაკარგული, მეო-
რე ომის წინ გამოჩნდაო!

— პაპაჩემაც თქვა! —
დაემოწმა ქუჩიკო.

სოსო იღიმებოდა. პირვე-
ლად იყო, მეგობრების გა-
მოდგება რომ უხაროდა.
ბოლოს ესლა თქვა:

რამაში მაინც გამოჩნდეს
და!

— რამაზის გამოჩენას რა
უნდა, შე კაცო? ერთი წერი-
ლი რომ ვაფრინოთ: დედა-
შენი ავად არის, გნატრობს
და ჩამოდიო, ისე ჩამოვა,
როგორც დაგიბარებია! —

უბასუხა ჯანგირამ და თავისი ნათქვამი თვითონვე მოეწონა.

— მივწერთ! — წამოიძახა ბუხუტიძე.

— მისამართი რომ არ ვიცით? — თქვა ქუჩიკოძე.

— მისამართი ჩემზე იყოს. — უბასუხა ჯანგირამ, — თებროლია ბებია მომცემს მისამართს.

თქმა და შესრულება ერთი იყო. როგორც კი ძროხები მოსაშუადღებლად შინ მიიყვანეს, ბიჭები მაშინვე დასხდნენ და წერილი კოლექტიურად დაწერეს. მერე ჯანგირამ თებროლიასთან მიიხიზნა და რამაზის მისამართი სთხოვა, ბარათი უნდა გაეუფლებინათო. ფეხი რომ მტკიცია, არ მისწერთო, თქვე ეშმაკებო, ჩემს რამაზს ეწყინება, გააფრთხილა მოხუცმა და მისამართი ჩააწერინა.

ის იყო წერილი კონვერტში ჩადეს, ზედ მისამართიც ჩააწერა, რომ ორღობაში ფოსტალიონიც გამოიხდა. ჯანგირა გაიტყა, წამოიწია და ბარათი გაუწოდა: თებროლია ბებია შემიგთავალა, საჩქაროდ გამოგზავნეთო. ფოსტალიონმა ჯერ კონვერტს დახედა, მერე თავისი კეცება ჩანთა გახსნა, ბარათს შიგ ჩაუძახა, ერთიც ჩაიღიღინა და წავიდა, ჯანგირამ თვალს გააყოლა, მერე ცალფეხზე შემოტრიალდა და ცას ახედა. ვერხვის კენჭიროზე გადახრილი მზე შთელი ძალით ჩახახებდა და ირწყმუნებოდა, გაავრდებოდა ფიჭვი წმინდა წყლის სისულელეაო.

XI

გაშლოვანის კოლმურენოების კანტორაში უცხო, ჭაღარათიანი ქალი მივიდა და ხმაბალა იკითხა: — ამ სოფელში ფეხი ვის სტკიცია? ერთმა მხრები იჩიჩა, აზრზე არა ვარო, მეორემ ვიღაც ჭაბუკი დაასახელა, მესამე ხუმრობის გუნებაზე დადგა: ფეხი და ხელი ბევრს სტკიცია, თავს კი არავინ იტყვივსო... ამ საუბარს ნიკალა შემოესწრო და სტუმარსაც ეშველა...

ჭალარა ქალმა თებროლიას მიაშურა და სთხოვა: შენ რომ ექიმი მოვიყვანეს, ის ბიჭები მიჩვენე, თორემ ვიღუ-

ბებიო. ოღობა და ზინამ რომ გაიგეს, ჩვენს ბიჭებს უბასუხა ქალი კითხულობსო, გულზე მოხვდა: ვითუ რაზე დაუშავეს ამ სულელბებოო. ჯანგირას და ბუხუტიძეს წინ გაუძღვნენ და თებროლიასთან გადავიდნენ.

ქალარა ქალი გოვიას დედა აღმოჩნდა. რაიადმასკომის თავმჯდომარეს გამოუძახია ცრუ ექიმი და ტყავი გაუძერია, სამუშაოდაც მოუხსნენიგნებია.

გოვიას დედამ თავისი გასაჭირი რომ თქვა, ბიჭებს გადახვდა:

— ისევე ამით უნდა მიშველონ, თორემ გამოგიყვება შვილი დარდი!

— ბაღნებს რა შეგლა შეუძლიათ?! — გაიკვირვა ოლღამ.

— როგორ არ შეუძლიათ, შე ქალო! — გაუცინა ოლღას, — წველენ რაიადმასკომის თავმჯდომარესთან და ეტყვიან, ჩვენთვის არა დღეშაგებია რა, მხოლოდ გაგვეხუმრა, მაგრამ ხუმრობა ვერ გავუგეთო.

ჯანგირა გაბუხუტული უსმენდა და ენას კიბლს აკერდა, არ უნდოდა სიტყვაში შესცლებოდა, მაგრამ, როგორც კი სტუმარი გაიშვა, წაბუხუტუნა:

— კი არ გავგებხუმრა, მასხრად აგვიგდო, გაგააწევა, გაგააწევა!

თითქოს ძალას იკრებო, ჯანგირა მცირე ხნით შეჩერდა, მერე დაიწყო და დაწვრილებით მოჰყვა ყველაფერი. დროდარდო შეისვენებდა და მაშინ ბუხუტიძე გააგრძელებდა ხოლმე.

— ღმერთო, რაღადა ვარ ცოცხალი! — შესძახა ოლღამ და შვილს მხარის ხელი ჩაავლო: — აქამდე რატომ არა თქვი, შვილო?!

ჭალარათიანი ქალი მიხვდა, ოლღასთან საერთო ენას ვეღარ გამოენახავო, ზინა გაიხმო გვერდზე და საუბარი გაუბა. მაგრამ ვინ აცალა! ოღლა მივიდა, ზინას მკლავში ჩააფრინდა, რაღას ელაპარაკები, მაგის შვილი მოსხნის ღირსი ყოფილა და კიდევ მოუხსნიათო.

— კაცი რომ ცუდს გაგიყვებინებს და შენც სიცილით

გადაუხლი, თქვენს შორის დიდი აღარაფერი განსხვავება იქნება! — სკადა მშვიდობის ჩამოგდება თებროლიამ, მაგრამ ოლას აღარაფერი ესმოდა, ჭანგარის ხელი ჩაპყლიდა და შხისკენ ბულბულ-ბულბულნი გასწია. ოლას ზინაძე ვერ გაუტეხა ხათრი და უკან მიჰყვა. ჭალარათმიანი ქალი დაემშვიდობა თებროლიას და ეწოდან ნაცემივით გავიდა.

XII

ექიმმა თებროლიას ფეხზე სახვევი რომ შეხსნა, კმაყოფილებით ჩაილაპარაკა, მოგირჩა და ეს არისო. ოღონდ, ბევრს ნუ ივლი, სიფრთხილეს თავი არა სტკივილო. თებროლია ერთხანს ასრულებდა ამ დარიგებებს, მხოლოდ ცოტ-ცოტას საქმიანობდა შინ, მეათე დღეს კი ეენახის შესაყელავად წავიდა და დილიდან საღამომდე ფეხზე იტრიალა. ის იყო, ვახის ფოთლებითა და ყლორტებით დატვირთული თავის ეზოს მიუახლოვდა, რომ გაოცებული ერთ ადგილზე გაშეშდა. „თებროლია ბებია! თებროლია ბებია!“ — უყვიროდა ჭანგირა ორღობიდან და სახეზე ოფლი წურწურით ჩამოსდიოდა.

— რა იყო, ბიჭო? — ჰკითხა თებროლიამ და ზურგზე ტვირთი შეისწორა.

— ერთი კაცი დაინახე, სულ რაამხსა ჰგავს!

— სად დაინახე?

— დეიდასაგან მოვიდიო. ჩვენი უბნის გაღმოსახვევთან „მოსკვიჩი“ გაჩერდა. გაიღო კარი და, რას ვხედავ: ვიღაც კაცი დადგომილი, სულ რაამხსა გამოცხადებულა... — ისე გაბრაჟობდა ჭანგირა, თითქოს პირში ტყელი კარტაფილი აქვსო.

— ახლოს ვერ მიხვედი, შვილო?

— ჰო, მივედი ახლოს და... — ჭანგირა შეეყვამინდა, — მივედი ახლოს და რაამხსა შემჩრა ხელში!..

— ასე გეტყვა, შე კაცო, რომ მომკალი! — გაიცინა თებროლიამ, ტვირთი იქვე მიაგდო და ორღობეს ცუხცუხით გაუყვა.

რაამხის მოსვლამ ისე გაახარა მეზობლები, თითქოს ისევ ფრონტიდან დაბრუნებულყოს. თებროლიას გოშში თითქმის მთელმა უბანმა მოიყარა თავი. შევებულვდა ნოემბერში მექნებაო და, ახლა რა ბედნიერმა შემთხვევამ ჩამოვიყვანა, შვილოო, უთხრა თებროლიამ და პატარა ბავშვივით ჩაიკრა გულში. რაამხმა უბედან ბარათი ამოიღო, გაშალა, მძლრა ასწია და დაიძახა: ამან ჩამომიყვანაო:

— მანახე, თუ კაცი ხარ, რა ჯაღონსური ქაღალდია, რომ ჩამოგაფრინა და ეს ამოდენა ხალხი გავგახარაო, უთხრა პავლემ, ბარათი ჩამოართვა, დახედა და, პირველივე სტრიქონები წაიკითხა თუ არა, გადაიხარხარა.

— ჩვენიც გავგაოჩნე!

— ხმაშალა! — შესახებს აქეთ-იქიდან. პავლემ ჩახველა და კითხვა დაიწყო:

„ბიძია რამხე, უპირველეს ყოვლისა, გისურვებთ კარგალ ყოფნას თქვენი ცოლ-შვილით და ობლად მიტოვებულ-

ლი დედიო. ბევრი დალოცვით თავს არ შეგაწყენო რა. ღღრით, ძალიან გემღღრით, ბიძიაო როგორ მიტოვებო ჩვენი სოფელი და საღობს, ცხრა მთას იქით გადავიკარგეთ? სარდიონ ბაბუა ამბობს, მთელი დღეაქვე უნდა გვრგვინოთ გადააბაცყო, ჩვენი თანა არე-მარენ უნდა წავიდა.“

ჩვენი უბანი თანდათან უცუთესი და უცუთესი ხდება. სინათლე გამოიყვანეს, ახლა სამამქანო გზის გაყვებამდე საც პირიებენ. თქვენ კი წახვედით და აღარ ჩამოხვედით. თუ მართლა თავმჯდომარემ გაწყენინა და მას გაუტეციო, სულ მალე ამ მხრე მიზალი აღარ გექნებათ. ამბობენ, თავმჯდომარეს უკვე წყალი აქვს შეყენებული და, დღეს იქნება თუ ხვალ, უძვეველად გაათავისუფლებენო...“

— ვინ გითხრობ, თავმჯდომარეს წყალი აქვს შეყენებულიო? — გადახედა ბიქებს წარბშეგვრით ნიკალა. თან სიტყვს ძლივს იკავებდა.

— ის ვიღამ უთხრობ, რომ მე თითქოს თავმჯდომარემ მამყენინა და იმიტომ წავედი? — თქვა რაამხმა და ნიკალას მხარზე ხელი დაადო. — თქვენ ხომ იცით, რისთვისაც წავედი? ცოლი დამიაფადმყოფდა, ვიფიქრე, აქ ხელს ვერ შევუწყობოზეოქი და თავის მშობლებთან წავეყვანე. ამა რა მექნა?

პავლე ბარათს დასჩერებოდა და უხმოდ იცინოდა.

— წაიკითხე ბარემ, თუ კითხულობ! — უთხრა ოლამ.

— რა ვიცი, კი შემაწყვეტინეთ და! — მიუგო პავლემ და განაგრძო: „რამხე ბიძია, ეს სამწუხარო ამბავი, ახლა რომ წაიკითხავთ, თავში უნდა დაგვეწერა და არა ბოლოში, მაგრამ შეგვეშინდა, უეცრად რომ ვაჯახათ, ვაითუ გული გაუსკდეს-თქო... თებროლია ბებია არის ძალიან ავად, მოაგონება მივაჭეულე, წამდაღუწე გული მისიანს, წყლით ვაბრუნებთ ძლივსძლივობით. სასწრაფოდ რომ არ ჩამოხვიდეთ, იცოდეთ, ჩვენიან გექნებათ საქმე! გავიზრდებით, ფანტომასივით მაგრები ვიქნებით და ბალტიისპირეთში იკ არა, მთვარეზე რომ გავფრინდეთ, იქ მოვაგვებთ...“

გვერთ: სისხლით შეკრული მძაღნაფიციები: ბარელაძე ჭანგირა — იგივე „ოლციენი“, ბარელაძე სოსო, კიკნაველიძე ბუხუტი, ერამქ ქუჩუკი.“

— როგორ იმუქრებიან, კაცო! — გაიცინა სარდიონმა.

პავლე ერთხანს; კიდევ დაჰყურებდა წერილს, მერე უბედე წამოიძახა:

— აო, თურქე სად მარხია ძაღლის თავი! ავირ ზუსტად ისეთი უცხო წარწერა წასცდენიათ, ვახუთებზე რომ ვნახეთ!

ბარათი უკვე ხელდან ხელში გადადიოდა. წარწერას ნიკალაძე დახედა, მერე ბუხუტისთან მივიდა, თავი მალა აუწია და წყნარად ჰკითხა:

— თქვენ ჩამოვადეთ კიშკრები, ბიჭო? ბუხუტი ხმას არ იღებდა.

— ჩვენ ჩამოვადეთ. — ამობუბბუბუტა ჭანგირამ.

— რაო? ჩვენ ჩამოვადეთო? — გაოცდა ოლლა და შვილისკენ გაბრაზებით წაიწია, მაგრამ თებროლიამ შეაჩერა.

რამაზს ჭიშკრების ჩამოგდების ამბავს მოუყვინენ.
 --- ვერ გიქნიათ კაი საქმე! ასეთ ოქრო ბიკებს ფანტომასობა რამ გაფიქრებინათ? --- უსაყვედურა რამაზმა.

--- ვაბატიოთ! --- თქვა სარლიონმა.
 --- ერთზე ბრძენი უმცდებოა, --- გაიღმა რამაზმა და ხმას აუწია: --- უნდა ვაბატიოთ! ვინც ამ ბიკებს აწყენინებს, ჩემთან ექნება საქმე. ვაშლოვანში კი არა, მთავარზეც ვერ დამემალება!

ყველამ გაიცინა. ბიკებმა ერთმანეთისკენ თვალი გააპარეს და შვიდად ამოსულნენ.

XIII

ჯანგირამ და ბუხუტიმ ქვის მძალი ციხე მკვირცხლად იბრინეს, ღერუფანში შევიდნენ და პირველვე ოთახის კარი მორიდებით შეაღეს. მაგიდასთან კოხტად ჩაცმული ქალიშვილი იჯდა და რაღაც ქაღალდებს ჩაჰკირკიტებდა.

--- ვინ გნებათ? --- ჰკითხა ქალიშვილმა.
 --- რაილმასკომის თავმჯდომარე გვირდა. --- უპასუხა ჯანგირამ.

--- თავმჯდომარე?! --- გაიკვირა ქალიშვილმა, --- რამ შეგაწუხათ?

--- პატარა საქმე გვაქვს. --- მობრდილი კაცის კილოთი მიუგო ჯანგირამ.

--- შინც რა საქმე?

--- კაცი უნდა აღეადგინოთ სამუშაოზე! --- დასწრო ბუხუტიმ.

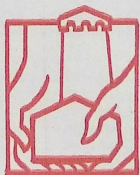
--- რაო? --- ყურს არ დაუჭერა ქალიშვილმა. ჯანგირამ რიხიანად გაიმორთა. ქალიშვილმა გადაიკისკისა, მერე უცებ წარბი შეიკრა:

--- აბა, მოცოცხეთ, აქ საბავშვო ბაღი არ გევანოთი! ბიკებმა თავი დახარეს და გაიბუსნენ. ქალიშვილი ერთხანს კვლავ ქაღალდებს ჩასცქეროდა, მერე უცებ წამოდგა.

--- თქვენი ისევ აქა ხართ?! --- ამის თქმა მოასწროდა ოთახში რაილმასკომის თავმჯდომარემ შემოაბიჯა, ბიკებს ღმილით მიესალმა და თავის კაბინეტში მიიწვია.

ქველის ნორჩი მგობრი

„ქველის მგობრის“ სასურველია თავის რიგებში 286.472 მისწავლეს --- ითვლის. დღით-დღე მატულობს მათი რიცხვი. საქართველოს რიგების ყველა სკოლაშია ამ სასურველის პირველადი ორგანიზაცია, რომელთა კეთილ საქმიანობას არ უჩანს დასასრული.

ქველის ნორჩი მგობრები მიზნად ისახავენ შვიდავლიან მშობლიურ მხარეში მდებარე კულტურის ძეგლები, მოუარონ, გაასუფთაონ, ჩაისატონ. მუყეთით მუშაობით გამოირჩევა თელავის პირველი საშუალო სკოლის „ქველის მგობრის“ პირველადი ორგანიზაცია, რომელსაც ისტორიის მასწავლებელი მიხეილ ცაყაშვილი ხელმძღვანელობს. --- მას არც გურჯაანისა და ყვარლის სკოლების „ქველის ნორჩი მგობრები“ ჩამორჩებიან. აღსანიშნავია ზარზმის რვაწლიანი სკოლის პიონერების საქმიანობა, ქვემოტოლის საშუალო სკოლის მოსწავლეთა თავდადებული შრომა, რომლებიც მფუფას უწევენ თავიანთ სოფელში მდებარე ხუროთმოძღვრული ძეგლებს მათელ კომპლექსს. უკვე კარგაზნაია ამ საქმეში ჩაბმული არიან თერჯოლის რაიონის სოფელ ჩაბარის მოსწავლეები, რომელთაც მასწავლებელი ალექსანდრე ბუცსერიძე უწევთ ხელმძღვანელობას. მათ ზედმიწევნით შეისწავლის მშობლიური კუთხის მატერიალური ძეგლები და შფეროვანი მასალის საფუძვლზე სკოლა-

ორი წელია, რაც ქაშის ხეობაში საჭრთველოს სახელმწიფო მუზეუმის ეთნოგრაფიის განყოფილების კომპლექსური ექსპედიციამ მუშაობს. ამ ექსპედიციის მიზანია ამ ხეობაში შემავალი სოფლების ყოფისა და კულტურის შესწავლა. ექსპედიციის წევრებს თურმე მხარში ედგნენ ქსოვისსული პიონერები. ისინი საერთოდ დიდი გულსყურით ეკიდებიან თავიანთ სოფელში დაცულ ისტორიულ ძეგლს.

ზაქრო ლობიშვილი რაზმის საბჭოს თავმჯდომარეა. მან თავისი რაზმის რეოლეებს ყველას თითო საქმე მიუჩინა. ორი რგოლი ეკლესიის შეგებოლაზე მუშაობდა, მესამე რგოლმა კი ძველი სასაფლაო ჯართისაგან გაწმინდა და შემოგურები... შეაკეთეს გალანის ჩამონგრეული კუთხეები, დანგრეული საბრძოლო კოშკები, სათოფურები, ქონგურები... მუყაითად იმუშავეს ძველის ნორჩმა მეგობრებმა: ა. ბაზუაშვილმა, გ. ცქიტიშვილმა, ნ. მასარაშვილმა, ს. ლობიშვილმა, გ. მობრედაძემ, დ. შალიაშვილმა და ამ სოფელში სტუმრად მყოფმა ქვემოჭალულემა მერაბ და ნელი ბუდაბაშვილებმა, სამთავისელმა ზ. პავლიაშვილმა, გორელმა ლალი ბადაშვილმა და სხვებმა.

გუსურგით „მეგლის მეგობრებს“ კვლავაც პირნათლად მოეხადოთ ვალი სამშობლოს წინაშე, ხალხის წინაშე და გულმოდგინებით გაემდიდრებინოთ ჩვენი ეროვნული მატერიალური კულტურის საგანძური.

ა. ბილაშვილი.

ში მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი შექმნეს. სოფელ ქორთშიც უკვე ოცი წელიწადია, რაც სკოლის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი არსებობს. ეს სასკოლო მუზეუმი ამ მხარის მატერიალური კულტურის ბევრ ძვირფას ექსპონატს ინახავს. მუზეუმს სამი სექცია აქვს: გეოლოგია-მინერალოგიისა, პალეონტოლოგიისა და ისტორია-არქეოლოგიისა. პალეონტოლოგიის სექციაში აღსანიშნავია ერთი შეტად იშვიათი გადაშენებული, ღორისმაგვარი ცხოველის ლისტრიოდანის ნაშთი. ამ ცხოველს 9-10 მილიონი წლის წინათ უცხოვრია და საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე ში ის ნაშთი პირველი ნაპოვნია. ქორეთის სასკოლო მუზეუმში მდიდარია ნუმიზმატიკის ნიმუშები, ეთნოგრაფიული ნივთები, სხვა და სხვა დროის შრომის იარაღებით. ანტიკური და ფეოდალური ხანის განყოფილებაში მეტად საყურადღებო უნიკალური ნივთია დაცული. ეს განხლავთ XII საუკუნის ბრინჯაოს სარკე, რომელიც ბაგეშვიმა იპოვნეს. მუზეუ-

მის ექსკურსიამძღოლები მოსწავლეები არიან. ისინი ხალისით აცნობენ დამთვალიერებლებს, თავიანთი ხელთ მოპოვებულ ყოველ წვრილმანასაც კი.

საჭრთველოს სახელმწიფო მუზეუმის უმცროსმა მეცნიერმა თანამშრომელმა ცისანა კაკაბაძემ რედაქციაში მადლიერებით აღსაგებ ბარათი გამოგზავნა და გვიამბო ქსოვისსული პიონერთა საქმიანობაზე.

სამთავისი. 1080 წ. არქიტაქტორი ილარიონ სამთავისელი.

ქართული ეპიკოსი

საქართველოს
ეპიკოსი

საქართველოში ჭერ კიდევ ახალი ჭეის — ნეოლითის ხანაში შემოღებულია რთვა-ქსოვამ დ. წ. II—I ათასწლეულებში ფართო განვითარებას მიაღწია და ქართულმა ნაწარმმა მსოფლიოში საუკეთესო ქსოვილის სახელი გაითქვა. ჭერ კიდევ ძველი ბერძენი ისტორიკოსები პეროპეტე, სტრაბონი და სხვები გვიამბობენ, რომ აქართი სელის ნაწარმმა სახელი მოიხვეჭა და უცხო ქვეყნებშიც კი გაქონდათ.

შემდგომში, საუკეთესო ქსოვილად ქართული აბრეშუბიც ითვლებოდა. ყოველივე ამან, უძველესი დროიდან მოკიდებული, ქართული ქსოვილი საგარეო ვაჭრობის მნიშვნელოვან საგნად აქცია. იგი დიდ როლს ითავსებდა საქონელთა შორეულ ქვეყნებში, როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოეთ ვაჭრებს, ამას XIII საუკ. ვენეციელი მოგზაურის მარკო პოლოს ჩანაწერებიც გვიდასტურებს: „აქ ბევრი აბრეშუბია; აწაადებენ აბრეშუმისა და ოქროს ქსოვილებს; ასეთ ლამაზს ვერსად ვერ ნახეთ“.

ქსოვილების წარმოება საფუძვლად დაედო ქარგვის წარმოებას, რამაც განვითარების ისეთ მაღალ საფეხურს მიაღწია, რომ მხატვრული ხელოვნების, მხატვრობისა და ოქრომკანდაცემლობის გვერდით სასაბუთო ადგილი დაიჭირა, რის შედეგადაც ქართული ნაქარგობაც იგზავნებოდა უცხო ქვეყნებში.

საშუალო საუკუნეების საქართველოში ქარგვა იმდენად იყო განვითარებული, რომ მაღალი წოდების ქალებიც ქარგავდნენ. მათ თავიანთ მხევალთა შორის მოწაფეებიც კი ჰყავდათ, ქარგავს ასწავლიდნენ და ოსტატებად წვრილდნენ. საქართველოში ძველთაგანვე არსებობდა სახელოსნოებიც, სადაც ვაჭრობაზე მსოფლიო იყვნენ მესოვიდონი, მკერავნი, მქარგველნი და სხვანი, რომელთა საქმიანობას კანონმდებლობით აწესებდნენ.

ქარგვა ოქრომკედით, ვერცხლ-

მკედით, ზეწით და ფერადი აბრეშუმის ძაფით სრულდებოდა. მკედი ნიშნავს მსხვილ ძაფს, რომელსაც ზედ შემოხვეული ჰქონდა ძალიან თხელი და ვიწრო ოქროს ან ვერცხლის ზოლები, რის მიხედვითაც ეწოდებოდა ოქრომკედი ან ვერცხლმკედი. თუ ნაქარგობა შერეულბუ-

ოფორი. XIV საუკ. დაბალი.

ლი იყო ოქროს ან ვერცხლის ძაფით მკედის გამოყენებულად, მაშინ ასეთ ძაფს ოქროს ან ვერცხლის თმას უწოდებდნენ. ზნორად ხმარობდნენ ფერად ზეწასაც. ზეწი იყო ოქროს ან ვერცხლის თხელი და ვიწრო ზოლი, შეგრებული ფერად აბრეშუმის ძაფთან, ამ აბრეშუმის ძაფის ფერზე იყო დაშოკიდებული ზეწის ფერიც. ნაქარგობისა და ქსოვილებისათვის ძაფი იღებებოდა, როგორც მინერალური, ისე მცენარეული საღებავებით.

საქართველოში ქარგვა ძალზე გავრცელებული იყო საზოგადოების ყველა ფენაში, თითქმის ყველა ოჯახში იყო მქარგველი. ამასთან

იცავდნენ ქარგვის ტექნიკის ტრადიციებს, ფერებს მაღალი გემოვნებით ახამებდნენ და ზრუნავდნენ სახეების გაუმჯობესებისა და ახალი შინაარსით გამდიდრებისათვის. ამრიგად, ფეოდალური საქართველოს ნაქარგობა, მხატვრული გემოვნებით, უმაღლეს დონეს აღწევს. საქართველოს შთიანეთში ხელოვნების ეს დარგი ახლაც მაღალ დონეზე დგას. ისტორიის ავბებით დღეებისა და ნაქარგობის სუსტ გამძლეობის გამო ჩვენამდე მხოლოდ მცირე რაოდენობამ მოაღწია. მათი უმრავლესობა ინახება საქართველოს სსრ ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმში, ნაწილი — აკად. ს. კანაშვას სახ. მუზეუმში და მცირე რაოდენობა კი მოთავსებულია მხარეთმცოდნეობის მუზეუმებში.

ნაქარგობაზე ზნორად წარწერებიც გვხვდება, სადაც ზოგჯერ აღნიშნულია როდის და ვინ შეასრულა იგი. ასეთი უძველესი ნაქარგობა ხელოვნების მუზეუმში დაცული ომფორი, ეპისკოპოსის მხარეთმცოდნეობის (ცაიხის მონასტრიდან), რომელიც ორ ნაწილად არის გახუტული. ერთ ნაწილს ჩაილისფერი პირი აქვს, მეორეს კი — უღოლიფერი, ომფორზე წმინდანები და ძველი ქართული ასომთავრული წარწერებია გამოსახული. ომფორი დაბოლოებულია ფუნჯებით. ნაქარგობაში გამოყენებულია ოქროსუკრები ვერცხლის თმა, ვერცხლმკედი, ფერადი ზეწი და ფერადი აბრეშუმის ძაფი. ომფორი მრავალბრტყე არის საინტერესო — ის ერთადერთი ნიმუშია ქართული ნაქარგობის კლასიკური პერიოდისა. მის წარწერებში აღნიშნულია თარიღები, მოხსენებულია მისი შემქმნელის, გადაამკეთებლის და რესტავრატორის სახელები და, რაც მეტად საგულისხმოა, — მოხსენებულია სახელი დელოვლისა, რომელიც საისტორიო წყაროების მიხედვით ჩვენთვის ცნობილი არ იყო.

1818 წ. მესხი აწაურის ასულს თამარ ხერხემლისძეს ლუჩატი აბრე-

■ ბარღამოხსნა XV საუკ. ბიორბი VIII დაკავშირით.

შუმის ქსოვილზე მოუქარავს ოლარი — მღვდლის ყულსაიდი. ოლარზე მოქარავლი იყო თერთმეტი წმინდანი და ასომთავრულით შესრულებული წარწერა. წმინდანები თაღოვან მოჩარჩობაში მთელი ტანით არიან გამოსახულნი. ოლარი კარგი მხატვრის ხელით არის შექმნილი. წმინდანების ფიგურები მშვიდია, მსუბუქი; ნაქარგობაში ნახშირია ნაზი ფერები, რაც სასიამოვნო კოლორიტს აძლევს ოლარს.

1868—1860 წ. წ. ნათელა ჭაყელს ოლარი ომფორად გადაუკეთებია. რისთვისაც წმინდანები ერთიმეორისთვის დაუშორებია, ზოგიერთის-

თვის ადგილი უცვლია, დაუშატებია კიდევ ერთი კომპოზიცია, ვარს შემოუტარებია მცენარეული ორნამენტის არშია და ბოლოებში ასომთავრული წარწერები მოუთავსებია, სადაც ნახსენებია მქარგველი — ნათელა ჭაყელი, ასული ათაბაგის ყვარყვარე I-ისა და მეუღლე ზაგრატი პირველის — იმერეთის მეფისა. ნათელას ომფორის ქარგვისას იგივე მასალა და ფერების ზეი გამოუყენებია, როგორსაც პირველი მქარგველი — თამარ ხერხემლისძე ხმარობდა, ამასთან, ისეთივე ოსტატობით შესრულებია ნაქარგობა, რომლით პირველის ნამუშევარი ძნელი გასჩრჩევი ხდება; ნათელას მიერ შე-

სრულებული წარწერაც მკაფიო, დახვეწილი და ლამაზია. იმის წყალობით, რომ ნათელა ჭაყელმა თავისი წინამორბედის თამარ ხერხემლისძის ჩანაფიქრი განაგრძო და განავითარა, ორთა ამ ნამუშევარმა ერთიან მხატვრულ ვაჟრებს მაღწია. ამიტომ მთლიანად ომფორი შესრულებულია მაღალმხატვრული გემოვნებით, დიდი ოსტატობით და განეკუთვნება ქართული ნაქარგობის განვითარების კლასიკურ პერიოდს.

ომფორზე არსებობს მესამე წარწერა, რომელდაც ვიკებთ, რომ 1652 წ. ცაიშის მონასტრის ეპისკოპოსს დაეთო ჭოლიას მტრებისაგან გაპარული, ანჩის ტაძრიდან გატაცებული ომფორი შეუსყუდა. მისი დადავლებით დას, თამარ ჭოლიას აღუდგენია, რომელმაც ომფორი დამაგრა ახალ ქსოვილზე, წმინდანების ხელპირი ვერცხლმკვდითა და ფერადი აბრეშუმის ძაფით აღადგინა, სხვა დაზიანებული ადგილებზე შეაკეთა, ერთი ნაწილის ქვედაპირი ჩაღისფერი აბრეშუმის ძაფით შეავსო, მეორის კი — უროსფერით, მაშინდელი გემოვნების მოთხოვნის მიხედვით მთლიანად მარგალიტით დაფარა, ზოგიერთი ადგილი კი ძვირფასი თევზებით შეავსო. (მარგალიტებსა და ძვირფასმა თევზებმა ჩვენამდე არ მოაღწია). მესამე წარწერაც ასომთავრულია და ოქროსფერული ვერცხლმკვდით არის შესრულებული; მართალია, იგი არ არის ისეთივე დახვეწილი, როგორც წინამორბედთა მიერ შესრულებული წარწერები, მაგრამ მაინც ლამაზი და მოხდენილია.

შებდა საინტერესო ძეგლია — ზედა არსებული წარწერის მიხედვით — გიორგი VIII (1446—1460) დაკვეთით შესრულებული გარღამოხსნა. ესეც საესტესო დანიშნულების ნაქარგობაა. ნაქარგობა ქსოვილის მოზრდილი ოთხკუთხედი, სადაც გამოსახულია გარდაცვალებული იესო ქრისტე თავისი ჭირისფულდებით, მისი საფლავი და შემდეგ მისი ამაღლება. გაშლაციენი, 1614 წ. როცა შაჰაბას I შემოენია საქართველოს, მას ეს გარღამოხსნა მცხეთიდან გაუტაცენია საპრსეთში და ცხენისათვის უნაგირის ქვეშ დაუფენია. მალე საპრსეთში რაღაც წყალო გავრცელდებულა, რომელიც მოსახლეობას დიდ უზედურებას აყენებდა თურმე. ეს შაჰაბასს ღვთის რისხვისათვის მიუწერია გარღამოხსნის შეურაცხველისათვის და დიდი საჩუქრებით ისევ მცხეთისათვის დაუბ-

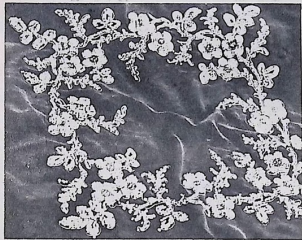

■ ბარღამოხსნა. XVI საუკ. დეტალი.

რუნებია. ამის გამო, გარდამოსხმა ჩვენამდე საკმაოდ დაზიანებულმა მოაღწია. 1946 წ. ხელოვნების მუზეუმის რესტავრატორმა ანატასია ჯანდიერმა მისი რესტავრაცია მოახდინა.

გარდამოსხმა დიდი ოსტატობით არის შესრულებული და იმაზე მეტყველებს, რომ მქარგველი ამ საქმის კარგი მცოდნე და დიდი გამოცდილების მქონე ყოფილა. იგი ცდილობს დაიცვას ძველი ტრადიციები, რაც ქართული ქარგვის ხელოვნებაში XIV საუკუნემდე მოღწეულა. ფერების გამაც უცვლელად არის დატოვებული.

წარწერების შესრულებას დიდ ყურადღებას აქცევდნენ მქარგველები.

ბი, რითაც ცდილობდნენ უფრო მოხდენილი და ლამაზი ყოფილიყო მათი ნამუშევარი. ამ მხრივ ძალიან საინტერესოა ბაგრატ III-ის, (1510—1565) იმერეთის მეფის დაკვეთით შესრულებული გარდამოსხმა, სადაც წარწერის ყოველი ასო შედამაზებულაია კეკელუცად მოღერებული ჩიტის თავით, მცენარის ღეროთი ან ზვეულებით. ეს გარდამოსხმები ეკუთვნის იმ დროს, როცა საქართველო განიცდიდა მაჰმადიანთა დიდ ძალმომრეობას. მუსულმანებით გარემოცული საქართველო ცდილობდა შეენახა თავისი ტრადიციები, თავისი სარწმუნოება. მაგრამ აღმოსავლური ხელოვნების მიღწევები მაინც იკაფავდა გზას ქართულ ხელოვნებაში, რომელიც ძველი, მეტყველი ეროვნული ტრადიციების შენარჩუნების

წყალობით სრულიად ახალ ნიმუშებს ჰქმნიდა. ამ მხრივ საუკრადლებოა XVII ს. კაპარტი — საომარის სივრცის ბუდე. მისი ავტორი ცნობილი არ არის, მასზე მოცემული კომპოზიცია და სტილი ძალიან დამახასიათებელია ამ ეპოქისათვის. კაპარტზე გამოსახულია ნადირობის ეპიზოდი; ყვავილებით გაფორმებული მცენარის ღერო განსახიერებს ტუეს და მის მოზინადრეთ. კომპოზიციის ზემოთა ნაწილში მხიდარის მშვილდისრით ნადირობს ჯიხვზე. ქვემოთა ნაწილში კი — ვეფხვი ნადირობს ჯიხვზე, რომელიც ბალახსა სძოვს. ნაქარგობაში მოცემული ფერები რეაგვიობით თანმიმდევრულად სცვლის ერთმეორებს და სასიამოვნოდ შერწყმის წითელ ფონს.

მქარგველი ცდილობს მოგვეცეს მძაფრი მოძრაობა, მაგრამ იგი ძალიან პირობითაა, დეკორაციულია და მოგვაგონებს ირანულ მხატვრობას. აქაც ნახმარია ვერცხლისა და ოქროცურვილი ვერცხლის თმა. ფერადი ზეწი და ფერადი ამირშუმის ძაფი.

მინიტი ნაპარტი. ხალხის პირი. XIX ს.

XVIII—XIX საუკუნეები საგულისხმო იმითაც არის, რომ რუსეთის გზით საქართველოში შემოვიდნენ დასავლეთ ევროპის ხელოვნება, რომელიც ერწუმოდა ქართულს და წარმოიშვა სრულიად ახალი, თავისებური მიმართულება, რომლის ნიმუშებიც შემონახული გვაქვს ქაღის თავსაკარგებში, სარტყელგულისპირში და ყველგან, რის მოქარგვეც კი შეიძლება, მოქარგულია ყვავილის თაიგულეში, ბაფთებით შემკული გირლიანდები და წვრილი მძივებით შესრულებული კომპოზიციები.

როგორც ვხედავთ, ქართული ნაქარგობა თავისი განვითარების გზაზე კარჩკეტილი და დამოუკიდებელი კი არ ყოფილა, იგი იღებდა და ითვისებდა მეზობელი ქვეყნების მიღწევებს, მაგრამ მათ ეროვნულ სახეს აძლევდა ნახატის თავისებური მოქნილი ხაზები, ფერები, სურათის ცო-

კაპარტი. XVII ს.

ცალი და მეტყველი გამოსახვა, რითაც თავისი თვითყოფადობა შეინარჩუნა.

ღილი ხნის წინათ სახლებს ბუბრით ათბობდა ღმერს.

ქალაქში ხშირად ნახავდით თავით ფეხამდნე გაბურულ კაცებს. ისინი ბუბრებს ჭვარტლისაგან ასუფთავებდნენ და დიდნი თუ პატარა მათ ჭვარტლიწმენდილებს ეძახდა.

როდესაც ბუბარი ძალიან გაიჭვარტლებოდა, სახლის პატრონი უხმობდა რომელიმე ჭვარტლიწმენდიას: მოდი, თუ ძმა ხარ, მიმეველეო!

მოვიღოდა ჭვარტლიწმენდია და მოიტანდა გრძელ ჭოკს. ხვნიშით შეძვრებოდა ბუბარში, ვითომბა, შეხვნიშვნიდით რა მძიმე საქმეს ვაკეთებო, და ჭოკით სულ ძირს ჩამოჰყრიდა, რაც ბუბრის ყელში. ჭვარტლი იყო დაგროვილი.

ოთახი მთლად ჭვარტლით ივსებოდა, მაგრამ ჭვარტლიწმენდიას ეს არ ანაღვლებდა. გამოძვრებოდა ბუბრიდან, მიიღებდა გასამარჯელოს და წაათრევდა თავის გრძელ ჭოკს.

გაქვარტლული ოთახის წმენდას კი ერთ კვირას უნდებოდა მთელი ოჯახი. მოქალაქეებს ეს, ცხადია, არ მოსწონდათ, მაგრამ აბა რა ექნათო?

ასეთია ჩვენი საქმეო, ამბობდნენ ჭვარტლიწმენდიები. ისინი საშინელი ზარმაცები იყვნენ, პირის დაბანაც კი ეზარებოდათ. ეს ხელობაც მხოლოდ იმიტომ ავიჩიათ, რომ ფიჭობდნენ, დღენიადავ გაბურულებს ვერაიერ მოგვთხოვს პირის დაბანასო.

ცხოვრობდნენ უღარემულად.

მაგრამ ერთხელ ხმა დაირხა, ქალაქში უცნაური ჭვარტლიწმენდია დადისო.

ჭვარტლიწმენდიები გამოცვივდნენ გარეთ, მაგრამ ქუჩაში ვერ ნახეს უცნაური ჭვარტლიწმენდია.

ქუჩაში მოქალაქენი იღვინენ, თავი უკან გადაეხრათ და სახურავებს ასყურებდნენ.

ვიღაცა ვაჟი დადიოდა სახურავებზე.

იგი სხვა ჭვარტლიწმენდიებივით მთლად გაბურული იყო, მაგრამ თავზე თურხად მოქაბჭათე, მაღალი ცილინდრი იხურა და თეთრა ჩიტების გუნდი დასდევდა უკან.

ჭვარტლიწმენდიები იღვინენ ხალხში და სიცილით იხოცებოდნენ. ამბობდნენ მშვიერი მოკვდება, აბა მაგას ვინ ანღობს ბუბრის წმენდასო.

მერე, თეთრი ქუდის გამო, თეთრსულელა დაარქვეს. თეთრსულელა, თეთრსულელაო, — უკივიებდნენ დაპლიდან.

ვაჟი მათ ყურადღებას არ აქცევდა. ბუბრის ყელში თოკით ფრთხილად ჩაუშვებდა ჯამს, ზემოთ ამოჰქონდა ჭვარტლი და ტომარაში ჰყრიდა.

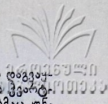
ისე ფაქიზად მუშაობდა, რომ ოთახში ჭვარტლის ნამცეცეც არ ჩამოვარდნილა არასოდეს.

მისი ცილინდრიც სულ თეთრად ქაბჭათებდა. თეთრი ჩიტები თავს დასტრიალებდნენ თეთრსულელაზე.

გურამ პეპრიაშვილი

მხატვარი
ზურაბ
ფოსახიშვილი

ზღაპარი

ულვას, დაეღრტულებდნენ და რიგრიგობით აქდებოდნენ ცილინდრზე.

ჭვარტილწმენილებს აღარავინ ანდობდა ბუხარს. ბუხარობდნენ ჭვარტილწმენილები, მაგრამ რა უნდა ელანათო ერთ მშვენიერ დღეს თვითონაც აძერწენს სახურავებზე ბუხარდნე-ბუხარდნით.

ეშინოდათ არ ჩამოეცვარდეთო, ძღვეს დაცოცავდნენ და სწუვდიდნენ თეთრსულულას, ჩვენ ჭირად საიდან განჩნდა ეს ოხერიო.

თეთრსულულა ჩვეულებრივი ბივი იყო, ოღონდ, ოცენადა უყვარდა ძალიან. მაგზობრიდან მეგობრობდა თეთრ ჩიტებს. მეტი არაფერი უნდოდა, ოღონდ მათი ქლურტული ესმინა და ეოცნებდა.

თეთრი ცილინდრი ვაჟს თეთრმა ჩიტებმა მოუტანეს საიდანაც. ასეთი ცილინდრებით მხოლოდ ყველა დიდ მყოფლებს ავიღოვინებ ჩიტები.

ახლა, როცა ჭვარტილწმენილები აძერწენ სახურავებზე, ვაჟს აღორა ჰქონდა ბევრი სამუშაო, იჭდა სახურავზე და ოცენებოდა.

აღმათ ფიქრობთ, სანატრელი აუხდაო ვაჟს. მეოცნებებს მეტი რა უნდა, თუკი შეუძლია დღე და ღამე იოცნებოსო.

მაგრამ ჩიტები დიდი ხანია ატყობდნენ, რომ რაღაცაზე ნადვლობდა ვაჟი.

და ერთხელაც, ასეთი რიც ვაჟმა დაიძინა, ჩიტებმა ღამე უთხიეს. სასთუმალთან უხსდნენ და უფურცბდნენ თუ რას ჰქედავდა სიზმრად ვაჟი.

ჩიტებს შეუძლიათ სხვისი სიზმრების დანახვა. დილით ვაჟმა გაიღვიძა და ძალიან გაუჭყვირდა, ჩიტები რომ ვეღარ ნახა.

დალოდა. იჭდა სახურავებზე და ტიროდა.

ბუხარა გავეწმინდეთო, სიხოვდნენ, ის კი ყველას უპირით ისტუმრებდა.

ბოლოს მოფრინდნენ ჩიტები.

უთხრეს, რაღაცის გასაგებად გავფრინდით საჩქაროდ, ინიტრამაც დაგვეოწყდა გამოშვებილობებო.

ის კი არ უთქვამთ, სად იყვნენ, და არც არავინ იცის, ვისგან იღებენ რჩევას ჩიტები.

ყველა მათგანმა ბუმბული გამოიცილა ბოლოდან.

ჩვენს თეთრი ბუმბულით დაფარე შენი ფეხსაცმლის ლანჩები და ავისრულდება ნატერა...

...და ერთ დღეს, როდესაც ეუუეხნა წვიმამ გადართო, მოქალაქეინი სახტად დაჩინეს.

ქალაქის თავზე ცისარტყელა გადარკაულუიყო და ცისარტყელაზე თეთრსულულა მიამაჩვენა.

ჭვარტილწმენილებიც პირდაღებულნი შეჰყურებდნენ ცისარტყელაზე მიმავალს.

თეთრსულულა კი ავიდა სულ მაღლა და დაიწყო სიხარულით ცეკვა.

მოქალაქეებს უხაროდათ.

ქულებს მაღლა ისროდნენ.

თეთრი ჩიტები კი მდინარეს დაჰფრენდნენ და წყალში თავიანთ თავს ხედავდნენ.

ერთმანეთს ეუბნებოდნენ: გვშენის კიდეც ბოლოზე ბუმბული რომ გვაკვლიათ.

ცეკვავდა თეთრსულულა.

ხარობდა ამ საოცრების შემყურე მთელი ქალაქი.

მხოლოდ ჭვარტილწმენილებს არ მოეწონათ ეს ამბავი.

შეიკრინენ და გამართეს თათბირი.

ჩვენ ეს გადარეული თეთრსულულა ხეიროს არ დაგვყარისო, — თქვენს ხალხი იტყვის, რადგან ერთა ჭვარტილწმენილად დიდის ცისარტყელაზე, მამინ სვეტბაყ უნდა იარონო. ვინ იცის, მერე კიდეც რას მოიგონებო.

ბოლოს დაასკვნეს: რაც უფრო ჩვერბა მოვიშორებთ მავას თავიდან, მით უფროდნენ იქნებო.

თეთრსულულა კვლავ ცეკვავდა ცისარტყელაზე. ხალხი ქულებს ისროდა ჰაერში.

არავის შეუმჩნევია, როგორ მიუპარნენ ცისარტყელას ჭვარტილწმენილები და როგორ წაუტიდეს ცეცხლი.

ვაჟსაც მისწვდა ცეცხლი.

მყისვე აღმა გაეხვია შვიდფერი რკალი. ეკამალა დაფარა ყველაფერი.

მოქალაქეინი გაუშდნენ.

თეთრი ჩიტები ჭყვილით აიჭრნენ მაღლა.

მაგრამ, ვიდრე მოასრუებდნენ რამე ელონათ, წამოვიდა წვიმა.

როცა ცეცხლი ჩაქრა, მოქალაქეებმა დაინახეს, რომ ქალაქის თავზე შავი ზოლი გადაკრულიყო.

თეთრსულულა აღარსად ჩანდა.

ჩიტები ძირს დაეშენენ, შეიმალნენ სახურავებში და გლოვობდნენ.

იღვა შავი რკალი ქალაქის თავზე.

მოქალაქეებმა არ იოცდნენ, ვინ წაუტიდა ცეცხლი ცისარტყელაზე.

სიხოვეს ჭვარტილწმენილებს, გაუშინდეთო.

ჭვარტილწმენილებს გაუხარდათ და, რადგან მიხვდნენ, ხალხს ცისარტყელა ძალიან უყვარსო, სამუშაო ძვირად დაფასეს.

მაგრამ ცისარტყელაზე აბა, როგორ ავიღოდნენ ჭვარტილწმენილები.

მოქალაქეებმა მაგრად მიხვდნენ ისინი, — თუ არ შეგვედოთ, რას გვპირდებოდითო.

მამინ თეთრი ჩიტები აფრინდნენ სახურავებიდან და ფრთებით აღიხსნენ წმინდეს ცისარტყელა.

კვლავ აღვივარდა შვიდფერი რკალი.

ჩიტები კი მთლად გაიბუხნენ შავად.

ახლაც დაფრენენ ქალაქში.

მხოლოდ გულმკერდი აქვთ თეთრი, რადგან თეთრსულულას გლოვობენ და ცრემლად დასდით გულზე.

ბოლოზე ბუმბული აკლიათ და მაკრატელს მიუგავთ კული.

აღმათ მიხვდით, რომ მერცხლებზე გეუბნებიო.

გლოვობენ მერცხლები თეთრსულულას, მაგრამ მაინც აქვთ იმედი, არ მოკვდაო იქნებ?

დღენიადაც ექებენ.

ხან ფიქრობენ, შეიძლება რომელიმე ღრუბელს გააკვიაო.

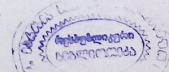
ამიტომაც მიფრინავენ ხოლმე შორ ქვეყნებში.

მერე ბრუნდებიან და ჭერში იკეთებენ ბულებს. იქნებ თქვენს მეზობლადც დაიდეს ბინა.

აღმათ გაიკვიროთ, რას ქლურტულებენო ამდენს! აბა კარგად უსმინეთ, შეამჩნევთ, რომ სულ ერთიდაიმავეს იმეორებენ.

ამბობენ: ერთ გაზაფხულზე მოვაო ეუუეხნა წვიმა; იწვიმებს დიდხანს და, როცა წვიმა გადიდებებს, დავინახავთო ცისარტყელაზე მოცეკვავე თეთრსულულას.

1917

ფორმის ტანსაცემები

რ. პაპუაშვილი

მატყარი მ. ჩხარტიანი

მ ო თ ხ რ მ ა

— უილიამ დობს! — მკაცრად შეველო თვალი კარისკაცმა სადარბაზოში შემოჭრულ, გამბდარ, სუსტ ბიჭუნას, — უილიამ დობს, შენ მეტისმეტად სწრაფად იზრდები! თუ საქმეც ასე სწაფად წავიდა წინ...

უილიამი გაწითლდა და გასაძღვლო თანში ისე შევიარდა, რომ სავაჭრო ფირმის „პულოტონ ენდ კო“-ს უფროსი კარისკაცის სიტყვები ბოლომდე არც კი გაუგონია. დიალაც! ოქროს ლილეები, ოქროს სირამბითა და ოქროსჩაჩოთიანი სათვალთ გაბრუნდვიალბულ ბატონ სემუელის დანახვაზე ენა მუცელში უფარდება. ყველა მელიფტე ბიჭმა იცის მისი სიმკაცრის ამბავი.

გასახდელ ოთახში ხმაური იყო. ფირმის მოსამსახურეები — გამყიდველები, მოლარეები, დამტარებლები ტანსაცემის კარადებთან ფაციფუტობდნენ, ფორმის ტანსაცემელს იცვამდნენ.

უილიამის კარადა გასახდელი ოთახის ბოლოში იყო. უილიამმა მესვლისთანავე იქ მყოფ ბიჭებს თავი დაუქარა და კარადიდან თხელი ჩოულის შავი კოსტუმი გამოიღო. ამ ბოლო ხანებში უილიამს ძალზე უჭირდა ფორმის ტანსაცემლის ჩაცემა. საკუთარი თავისათვისაც კი არ უნდოდა გაემხილა ის ამბავი, რომ ფორმის კოსტუმი დაუპატარავდა.

შარვალს განსაკუთრებული სიფრთხილი იცვამდა. გულისფანქვალთ უფლებდა ყურს, სადმე ნაკვრავზე ხომ არ იხევიაო. რბილი ტყავის, გაპირილებული შავი წაღებიც უმოწყალოდ უქერდა ფეხზე. ეს კი

ყველაზე ძნელი ასატანი იყო. უილიამს ხომ მთელი დღეების განმავლობაში ფეხზე დგომა უწყევალა! — დილის რვა საათიდან საღამოს რვა საათამდე ზეით-ქვეით უხმაუროდ მოსრიალე ლიფტს მართავდა.

„როგორც ვატყობ, ახალი წაღების თხოვნა მომიწევს, — გაიფიქრა ბიჭმა. — იქნებ, ახალი შარვალიც მომიტყეს!“

ყურთასმენის წამლებმა ზარმა იქ მყოფთ სამუშაო დღის დაწყება აუწყა. უილიამმა ვერცხლის სირამბით მოჭარბული ქურთუკი შეიკარა, თავზე ფორმის ქუდი ჩამოეფხატა, კარადა დაეკრა და ზემოთიენ გაიქცა. გზადაგზა, სადაც კი სარკეს წააწყდებოდა, შიგ იხედებოდა და გრძნობდა როგორ ეკუთმებოდა გული. მართლაც უზადრუკი შესახედლობა ჰქონდა: შარვლი მეტისმეტად ვიწრო გახლდათ, ქურთუკი უზომოდ მოკლე და წურჭურტანა, ხოლო თეთრი ლიჯის ხელთათმენები ხელის მტეენებს ძლივს უფარავდა...

უნივერსალში პირველი მუშტრები შემოვიდნენ. უილიამმა კაბინის კარი გააღო და გზავრების მოლოდინში გაიქცა. მღვინი დიხანას არ დასტკრებია. მაღლი კაბინა ხალხით გაივსო და ლიფტი ზეითიქენ წავიდა...

„პულოტონ ენდ კო“-ს ფირმის სუპერუნივერსალში ოცამდე ლიფტი იყო და თვითვე უილიამის კბილა, ცამეტ-თოთხმეტი წლის ბიჭი ემსახურებოდა. დილით ნაკლება სიმუშაო იყო და უილიამი ხანდახან თბულმეტი წუთი უტდიდა მომსვლე-

ლებს. ასეთ დროს იგი ყველაზე გაბედულ ოცნებებს მიეცემოდა პროცემ. ახლა კი თავიდან არ სცილდებოდა ბატონ სემუელის სიტყვები: „უილიამ დობს, შენ უსაშველად იზრდები!“

ბიჭუნას გაეღიმა და სარკეში თავის ორთულს თვალი ჩაუქრა. „ჩვენს პატარის ნამდვილად ახალი ფორმის ტანსაცემლის მოცემა მოუწყვეს. მე შენ გეტყვი, საამისო შეძლება არა აქვს!“ უილიამმა მიმოიხედა. ქალის ტანსაცემის უზარმაზარი დარბაზთავისი მშვენიერებით ყოველივეს თრგუნავდა. ნელ-ნელა ბრუნავდნენ მინი-კაბინი მანქანები და თმის ნაირ-ნაირი ვარცხნილობითა და ფერიით მყიდველებს თვალებს უზარმავედნენ.

მაგრამ უილიამს ეს არ აინტერესებდა. მისი ფიქრები მეთორმეტე საათულზე მოთავსებულ დარბაზს დასტრიალებდა, სადაც ყველა სახის, ყველა ზომისა და ფერის ფეხსაცმელი იყიდებოდა. უილიამის თვალწინ ლიფტებიდნენ ერთიმეორეზე უპაეთესი წაღები, წაღები, წაღები...

უეცრად ვილაკამ მხარნი ხელი მოუჭირა. უილიამი შევრთა, აიხედა და გაფიქრდა. მის წინ თვითონ დარბაზის მარჯვენა ხელი, უნივერსალის მოსამსახურე ბატონმა მისტერ იენინგი იდგა.

— ამა რასა ჰგავხარ! — ზოზოთ შეიჭმუნა სახე ბატონმა იენინგმა. ლაბარაკისას იგი იტორბეზებოდა და სიტყვებს ყლაპავდა. სმენა უნდა დაგეძახა, რომ მისი ნათქვამი გაგეგო. — რასა ჰგავხარ! ვინა ხარ?

— უილიამ დობს, — მივიტო შენინებულმა ბიჭუნამ. — ლიფტიორი, თორ... თორმეტი წლის... — თითქმის მთელი ერთი წელი მოიყუ უილიამმა.

— გაზრდილხარ, საშინლად გაზრდილხარ! როგორ ეტყვი ფორმაში? რატომ არ მომასხენე ამის შესახებ?

— მამატიეთ, მისტერ იენინგ, მაგრამ, კაცმა რომ თქვას, ჩემი ბოლო არ არის... ვცდილობ... აი, წაღები მართლაც პატარები მაქვს... ცოტა დიდები რომ იყოს, თუნდაც ნახევარი ნომრით... არ შეიძლება...

— წამოდი დირექციოში, ცოცხალა! — წაიბურტუნა ბატონმა იენინგმა.

ნინგმა ისე, რომ ბიკის სიტყვებს ყუ-
რიც კი არ ათხოვა.

უილიამმა შეპასუხებდა ვერ გაბედა.
„იქნებ ასე სჯობს! — გაიფიქრა ბიკ-
მა, — იქნებ ახალი წაღები, ანდა
სულაც ახალი ფორმა მომცენ?!“

უილიამმა ბატონი იენინგი წინ
გაატარა, კაბინის კარი საჩქაროდ
მიიხურა და ლილსკს თითი დააჭირა.
ლიფტი უხმანოდ ასრიალდა მე-

თობზედ სართულზე, სადაც აღმი-
ნისტრაცია იყო მოთავსებული.

ლირექტორი, ასე ორმოცდაათი
წლის ჩასუქებული მამაკაცი, ქაღალ-
დებით დაზვიანულ, უზარმაზარ სა-
წერ მაგიდას მისდგომოდა. სივარე-
ტის მოლურჯო ბოლი ჰერში მძიმე
ბოლქვებდად აღიოდა. უილიამმა ღუნ-
ღულა ხალიჩაზე ფრთხილად დადგა

ფენი, შემინებული თვალები ღირე-
ტორს მიაპრო და გაქვავდა.
ლირექტორმა ქაღალდებს თვლი
მოსწყვიტა და კაბინეტში შესულ
გულგრილი მზერა მიაპრო.

— დაშავა რამე? დაითხოვეთ! —
კბილზეთ გამოსიკრა ღირექტორმა.
ისე, რომ პირი არც კი გაუხსნია.

— არა, არა, მაგრამ აი, გაიზარ-
და... — გაასასვავა ხელები მისტერ
იენინგმა.

უილიამი გაფთხრდა. უნდოდა თა-
ვის გასამართლებლად რაიმე ეთქვა,
მაგრამ ღირექტორმა სიტყვა დაასწ-
რო:

— მისტერ იენინგ! ვერ გამოვი-
რატო მაწუხებთ ასეთ უკრილობა-
ნებზე? ერთხელ და სამუდამოდ ხომ
გითხრეს: გაიზარდა? — დაითხოვეთ,
მის ადგილზე კი სხვა აიყვანეთ...

უილიამი გაშეშდა. დაითხოვე-
თო?! დაითხოვეთ იმით, რომ იზ-
რდება? კი მაგრამ ეს რა მისი ბრა-
ლია?... კარგად მუშაობს, ყოველთვის
თავის პოსტზე დგას... რა ეშველუ-
ბათ დედას და პატარა დაცოს?!

— მამატიე, სერ... — წაილულ-
ღულა უილიამმა. — სერ, მე ხომ
არაფერი დამიშვევია; კიდევ უფ-
რო უკეთ ვიმუშავე, ოღონდ, გე-
თავყავთ, სხვა წაღები მომეცით და...
თუ შეიძლება, შარვალი...

— კმარა! — ღირექტორმა სივარა
ტუჩის ერთი კუთხიდან მეორეში
გაადიქანა. — კმარა სხვა წაღები...
შენ რაო, სხვა წაღები და შარვალი
მუქით ხომ არ გგონია? რამდენი
ლიფტიორიც გაიზარდება, იმდენი
ფული გადაეყვარა ახალ-ახალი ფორ-
მის შესაქენად?!... ნიუ-იორკში საყ-
მაოდ არიან ბიჭები. ერთი გაიზარდე-
ბა, — მეორეთი შეეცვლით... მის-
ტერ იენინგ! გაუსწორეთ საბოლოო
ანგარიში — ლაპარაკის დამთავრე-
ბის ნიშნად ღირექტორი ფეხზე წა-
მოვდა.

...უილიამს არ ახსოვს როგორ გა-
მოვიდა კაბინეტიდან. მას ნება დარ-
თეს ღღის ბოლომდე ემუშავა —
რაც არ უნდა იყოს, ორიოდე გრო-
შით მეტს მიიღებდა.

სალამოს კი საბოლოო ანგარიში
გაუსწორეს. მელიფტე ბიჭები, თვა-
ლები ძირს რომ დაეხარათ, უხმოლ
ეთხოვებოდნენ უილიამს. მათ
იციოდნენ, რომ აღრე თუ გვიან თვი-
თონაც ასეთივე ბედი ეწეოდათ.

თარგმანი ნათილა ზვაციანაძე.

ჩანახატი მეწყინა

ნეკერჩხალი

— ეს...
ფოთლები არ გეგონოს, —
ოქროსფერი ფოთოსნებია.
— სად ილტვიან?
— ებ, ვინ იცის,
რაკი დედას მოსწყდებიან!...

— ტყისპირ,
გზისპირ
ეს რა ღვივის,
ვით ვეება ნაკვერჩხალი?
— უმცებობო,
უმეზობლო,
მართოსული ნეკერჩხალი.

შაქინაძის ჯანსუგ

სულ დარჩეული
თხილი.
კაკალი;
სულ დაბრაწული,
ხმელი წიწიბო;
წაბლიც იმდენი —
თავზე საყარი...

აწ გინდ ითოვოს,
გინდა იწვიოს!
თუნდ ამოვარდეს
ქარი ჯანაბის...
ზის არხენიდ
თავის ჯალაბით
კონტად გაწყობილ
მყუდრო ბინაში,
და, კარს მომდგარი
შამთრის ჯინსზე
ქირქილებს ციყვი...

მეწყინა,
მეწყინა...
ვით არა მწყენოდა? —
გაფრინდნენ...
გამწირეს
მერცხალთა,
წერითა...
არც აღარსაიდან —
ბულბულის ამო ხმა,
აღრისად ტოროლა —
გაღმა თუ განოღმა...

და მაინც დიდება
მუნების ძალას!
ღიან, —
კვლევ სხიანობს
ტყეცა და ჭალაც.
დიდება თქვენ,
ჩხართვებო,
შაშვებო! —
ვინც ისევ სტვენთ
ახლა ჩემს გარშემო.

შაქინაძის იკვი

თითქოს ჰაერიც
ბაღაგეით წებოვანია...
მზეც ისე ღუეს —
მუდგეშურის იყოს მარცვალი.
მაჭრობის თვეა...
დღეა მწვიდი,
და რა ხანია,
მიყვება შუკას კაცის ჩრდილი
ბანცალ-ბანცალით...

იდი, ღონიერი სპილო, რომელსაც კიბოს ვეძახდით, დიდხანს, ძალიან დიდხანს წინამძღოლობდა თავის ჯოგს. გამოცდილი სარდლის სიღინჯით მიუდგებოდა კონგოდან ჩადის ტბამდე და მფარველობას უწყევდა ყოველგვარ განსაცდელში. მერე დაბერდა, დაუძლურდა, მუხლი აღარ მოჰყვებოდა, ყურთ აღარ ესმოდა და თვალთაც დააკლდა, მოხუცი სპილო შვილებმა და შვილიშვილებმა ჯოგიდან განდევნეს და ახლა მარტოხელა დაამოტეხდა განცეცხული და უმწუთ. ეს იყო ნამდვილი უმაღლესო...

სურათების საქაძე

გერმან
ურიაძე

მხატვარი
დომინიკო
ზარაფიშვილი

ბა. ბუმბერაზი კიმო ჯოგს თვალისწინებით უფროსი დღეობა, გვალვის დროს წყალს პოულობდა, საფრთხეში გაღაგანებით ედგა, ცბიერ ადამიანთა ხრიკებისაგან იფარავდა, მონადირეებს აწივობდა და ყოველგვარი ხიფათის თავიდან ასაცილებლად ჯოგი გაუვალ ჯუნგლებში შეჰყავდა.

ასლა კი მარტოხელა დადის გოლიათი უსიერ ტყვეში. დრო და დრო მისი ძალუმი ბდავილი ჩივილივით გაისმის. უთუოდ თავის უსამართლო მემკვიდრეთა უმადურობას ჩივის. ზოგჯერ შედგება, დგას მთელი დღეობით, დამძიმებული თავს აქეთ-იქით აქანავებს და თერთი ვშვებით ეღება ხეებს, ხან, როცა მსამიანი მწერები ძლიერ გამაწარებენ, ზურგზე ქვიშას იყრის ხოლმე.

მართალია, ბებერი სპილო ხუთი ათას, თუ ექვსი ათას კილოგრამს იწონის, მაგრამ მაინც უჩინარებით, უხმაუროდ დადის ტყეში. ხორთუმი მალა ასწევს და აქეთ-იქით აქვებს. ბალახის ღეროებსა და ხის ტოტებს ეძებს. თვალთ ვედარაფერს ხედავს, ალღოთი მიდის სპილოების სასაფლავსაკენ. ამ ბოზენ ასეთი სასაფლაო არსებობს, როგორც თეთრი და შავი მონადირეები ამტკიცებენ, სადაც ტყვეის მიუვალ სიღრმეში, ან შთებში, მაგრამ დღემდე ვერაფერ აღმოაჩინა იგი. სასაფლაო კი არა, ჯერ არც ერთ ადამიანს, არც თეთრს და არც შავს, თვალთ არ უნახავს მკედარი სპილო. ამიტომ ბუმბერაზად იბადება კითხვა: სად კვდებიან, სად ყრია მათი ვშვები, ძვალი, რომელიც

ხორცის და ჩონჩხის მსგავსად როდი იხრწნება?

ბრმა კიმო შიმშილის მოსაკლავად ტყედან გამოდის და ზამბების სოფელს დაეძებს, იქნებ ყანას ან მოსტანს მიაგნოს. იცის, რა საფრთხეც ელის. ნათესების განადგურებისათვის ადამიანი სასიკვდილოდ არ ინდობს. ბებერი სპილო ფრთხილად მიდის ამ სახიფათო გზაზე.

ჩუ, ტოტი გატყდა, რაღაც ცოცხალი არსება მოდის და ეტბანუნება-ეს პატარა სპილოა. ფრთხილად შეეხებ ბებერი გიგანტი პატარა თანამომხმეს, რომელსაც ჩვენ იოგი ვუწოდებთ. საცოდავ იოს შობობები დაეკარგა და რაკი ვედარსად იპოვნა, ზანგების სოფლისკენ გამოუწევი, ეტყობა, დიდხანს უხეტიალია. ახლა ერთად ივლიან. მამა-შვილივით შეუთვისებიანი ერთიმეორეს, მართლაც, დაეინახეთ: ბუმბერაზი სპილომ კედში ჩაველო ხორთუმი პატარას და გაჰყვა. იოგიმ კიმომ ბანანების ხეივანში წაიყვანა შიმშილის მოსაკლავად.

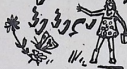
კვირა კვირას მისდევს და თვე თვეს, კიმო მორჩილად მიჰყვება თავის პატარა მუგურს. იოგი ჯერ საილოების ნაკვალევს მიჰყვებოდა, მერე კი გაუვალ ჯუნგლებისაკენ გადაუხვია. იქ ბევრი დახვდათ სწევლი თუ ბებერი სპილო, ჯოგს კიმოსავით ნორჩი თანამგზავრი ახლდა, მაგრამ დავრდომილია ახალ ჯოგს მაინც იოგი უძღვება და უშიშრად დაატარებს უკაცრიელ ჯუნგლებში.

მეც მივყვებოდი სპილოების კვალს და შორიასკვლად ვუთვალთვალემდი. წლებების მანძილზე დავეძებდი სპილოების

წინაგული ხატუნი ჰოვზო

სიუზონი და

სკოლისაკენ იჭარის, სიუზონი ჩვენი, გზაში ერთი პეპელა აღდგენა ფრენით.

სიუზონი ხელს უწყდის, — გამარჯობა შენი! ფრთასატულა ღობილი, ჩამომართვი ხელი.

გამარჯობა პეპელა, ჩამომართვი ხელი! ნეტავი შენი არ სწავლობ, დაფრიალებ ღზუნით.

ნეტავი შენი არ გტანჯავს დაივლება ძნელი. წამო, შემოვირბინოთ მინდორი და ველი.

წამო, ერთად მოვანხოთ ყვავილები ტრელი, მინდორ-მინდორ ფრიალით დღე გავიდეს მთელი.

ჰუ! სკოლის ზარია, ჩემი კლასი მელის... მამ, ნახვამდის! — სიუზონი კლასში მიხტის ფრენით.

ჰერი, ბიჭო, გვინდოსაკენ! ბორღო, გტოვებთ, მშვიდობით. მარჯვედ, ძმებო, კი მოვადგინთ ხომალდს, ზერიოთზე მიინდობილს.

მზით დამწვარო ზღვასნებო, ჰერი, ვნახოთ მხებიო!

რა გეზია საოცნებო, მარჯვედ, ძმებო, ჰეი-ჰეი, ჰეი-ჰეი!

ვესაპებზე სანადიროდ, იქნებ ტყავიც გავიღოთ, ვაჰ, თუ დღევც აგვიტირის, ჰო, ჰო-ჰო! და ჰაი-ჰო!

ჰორნის კონცხთან მზე არ აჭურს, კი დავგვცხება სანდანან. მარცხი ბევრგან გვიდარჯებს, მხნედ, ბიჭებო, ჰა და ჰა!

მხნედ, ბიჭებო, ვინ მოგაწყენს, ჰერი, ვნახოთ მხებიო, მარჯვედ, ძმებო, გვინდოსაკენ! ჰეი-ჰო! ჰეი-ჰო!

სურათი კვირა

ჩვენს ახლოს, გვერდით, ტბა არის ერთი, შიგ სამად სამი დაცურავს გედი.

სასაფლაოს. რაკი ბრმა სპილო სიკვდილს არ აპირებდა, მე კი აბა უმწეო ბუმბერაზს ტყვიას როგორ ვესროდი, ზა-ვი მივანებე და ახლა მეორე დაუძღურებულ სპილოს ავედევნე, რომელსაც ისეთი იფერი ჰქონდა, რომ უსათუოდ მალე უნდა მომეკვარაო. თვალს არ ვაშორებდით მე და ჩემი შავკანიანი გამყოლო, ჩემი ძველი მეგობარი ზანგი ელმე: ემელ გამოცდილი მონადირე იყო.

ერთხელ, ჯერ გათენებულნი არ იყო, რომ გაგვედგოდა და წამოვდექით. პაპა-საჩქება სიხემში სუნთქვა გვიტირდა. გამოღულ ველს ბუდი ასდიოდა. სიხისაგან პირი გვიშრებოდა, ტუჩები ერთმანეთზე გვეწყებებოდა. ძლივს მივალსასებდით. წყალს ვნატრულობდით.

დურბინი მოვიმარჯვე და ჰორი-ზონტს ვაგვხედ. ნთუ უხები მოჩანს? თუ ხეებია, მაშინ წყალიც იჩნება.

მალე მშვენიერ ხეივანში აღმოჩნდით. გვეშველა. კამკამა ტბასთან გრი-

ლი ნიაგი ჰქროდა. წყურვილი მოვიცალით და შვევა ვიგრძენით.

— აჰ შექიძლება მარტორქას შეგვხედეთ, — ივარაუდა ერთმა მტვირთავმა. — ასეთ მცხუნვარე მზეში აუცილებლად მოვა ტბასთან. მარტორქას ჩრდილო უყვარს.

ზანგის ნათქვამი გამართლდა. მაშინვე შევირძინეთ გზაზე ურთი დიდი მხეცი, დინჯად რომ მიიზღაზნებოდა ჩრდილისაკენ. წამოვდექი და ფოტოაპარატი მოვიმარჯვე. ეს მოუხეშავი ნადირი ათორღე მებრის იქით ვერაფერს ხედავს. ამის იმედით გავხედე მიახლოვება, სამაგიეროდ დიდი სიფრთხილე მმართებდა, რომ ხმაური არ ამეტყუა, რადგან მარტორქას უადრესად მახვილი სმენა აქვს. ათორღე ნაბიჯიდან გადავუღე პირველი სურათი. ჩემი კამერის წკაპუნე მარტორქამ გაიგონა და ყურებიც აცვიტა. ვეე-მერთულა რქვანი თავი ასწია და იქვე ტანტრობს შეერია. ისე გახარებული ვიყავი ამ სურათის გადაღებით, რომ ყველას სივარით გავუშასაბინძლი. ის იყო,

ცეცხლი უნდა მიმეცა სივარის მოსაკიდებლად, რომ ბუჩქებში შრილის გაისმა. ორი მოკლე რქით აღჭურვილი პატარა მარტორქა გვიახლოვდებოდა. თავდასხმას გვიპირებდა, უცებ ოთხ-ხუთ ნაბიჯზე სვეტიკით დაესო და წრილი ბეცი თავლები მოგაპარკო. დრო ვიხსელთე და სურათი გადავუღე. ეტყობა, იმასაც ამის მეტი არაფერი უნდოდა, ადგა და უკან გაბრუნდა, ისე რომ მალე მოხდა ამ ურთქვამს.

მე და ელვე გამცილებლებთან მიგბრუნდით. ყველანი ჩრდილში დავსხედით. უეცრად რაღაც უცნაური ხმაური გავიგონეთ: ასეთი უქუილი მხოლოდ საბრძოლო ბუკს ან სპილოს შეუძლია. მე და ელვე ამ ადგილამდე გავსვდით, საიდანაც შეიძლება ამ ხმის პატრონი დავგვენახა. მალე დავინახეთ კედლე, გაავებული სპილო რაღაც მუქ საგანს ურსოვით უშენდა ხორთუმს. უფრო ახლოს მივედით, თოფი შეყენებულ მქონდა.

ორი შავია,
და ერთი თეთრი,
სამი გველიდან, ორი გადარჩა,
ორი შავი და
თეთრი აღარ ჩანს!..

გზად უფლისწულმა გადინადირა,
ვერცხლით შეჭედოლი სიათიანმა.
თოფი ტბისაკენ შეატრიალა:
შავს დაუმიზნა,
თეთრი განემირა.

ფრთისქვეშ მორატყა; თავქვე გაკვიდა...
გედს ოქრო-ვერცხლი
სწვევის ნისკარტიდან.
გაღმოუყვინა თვალთა გიშერი.
ვაი საბარალო,
რალას გიშველი!
პოი, მეფის ძეგ, რა ბოროტი ხარ,
ჩემი სპეტაკი ფრინველის მკვლელო,
ჩემი ქათმთა ფრინველის მკვლელო,
შენ მივეზღვება სამაგიერო!

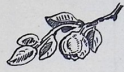
ბოთლი გატყდეს, რა უშავს,
ბიჭუკელა გაეუშვათ!
ოქროს კლიტე წყირი და წყირნი
გავითავაღე წინ და წინ.
ბოთლი გატყდა, ბიჭი გახტა,
გავითავაღე თავიდან, —
მარიკელა გავიდა!

ბეჩაგ მიწის მუშას,
საწყალ მიწის მხენელს,
სულ, გარეხის დღიდან
სიღუბსებრე სდევს.
თავსმბა თუ ქარი,
მიწყვი გაართ არი.
სეუ ხედავს ყველა:
მიწის მუშა-ველად,
მიწის მუშა-ველად.

ბეჩაგ მიწის მხენელს
შინ წერილზელი ჰჰავს.
თხუთმეტი წლის ბიჭუნა
არ იზოგავს თავს, —
ჩაუდგება სახნისს,
მანის გვერდით ხნავს

ბიჭუკე ეზ
კომპი

ტოტზე ება კომში,
მე წაველი რომში,
აგერ, ეშო-ყურე,
შენ ხარ მეთავაღურე:
სადაც ნახავ მწეურვალს,
ღვინო ასეე უშავს,
კაბას მისცემ ახალს
გლასაკს როცა ნახავს.
თუ გეწვევა სტუმარი.
დატატე მერიკაცებს
მოწყურებას გასცემ.
თუ შემოძვრა ქურდი!
შეურცხვინე ქუდი!

თარგმანა
მამასალა მრავალრიცხოვანა.

ზანგი ზიჭუკელი

(გათვალა)

ციცქნა ზანგი ბიჭუკელა
ბოთლის ძირს იჭუჭკებია.
ვერ ამოვა ბოთლის ყელში,
ვერ გამოვა თვის დღეში!

გავედით ველზე და რა დაინახეს ჩვენმა თვალეგმა: ნამდვილი გოლიათების კრივი, არასოდეს არ დამაფიქვლებდა, სპილო და მარტორქა სამკვდრო-სასიცოცხლოდ შესტაკებულდენ ერთიმეორეს. პირისპირ იდგნენ აფრიკის ტყეთა ორი მისისხანე ნადირი. სპილო მარცხენა ფეხზე დატყრა მოუხმავ მხეს, რომელიც დათმობას არ აპირებდა, თუმცა სპილოსთან შედარებით მაინც ჯუჯა იყო. სპილოს ფეხიდან სისხლი სდიოდა. მარტორქა თავგამოდებით ცდილობდა წინ გაქრულიყო და წვეტიანი რქა მუცელში ამოეჭრა, მაგრამ სპილომ თავისი მძლავრი უშვებით მეტოქე მიწას გააკრა და ხორბთში იდაცხო და დასცხო. გასაგებებულ მარტორქა ძივის წამოდგა და კოპოლობით წავიდა ტბისკენ. სპილომ გზა ჩაუკეტა. ხორბუმი შემოახვია, ზე ასწია და გაკაწან-გამოაქანა. მარტორქამ იძალა და მეტოქეს დაუსტლტა. აქ სპილომ შეცდომა დაუშვა. უკანა ფეხებზე აღმართა და ყალყზე შედგა, რომ მარტორქა საბოლოოდ გაეთელა თავისი სი-

მიძიით. ეს იყო საბედისწერო ფაქტი. მარტორქამ ისარგებლა სპილოს ყალყზე დგომით, ელვის სისწრაფით დატყავა და თავისი მძლავრი რქა მუცელში გაუყარა. სპილოს ძალა გამოეცალა, მაგრამ, რაც კი შეეძლო იგერიებდა მეტოქეს, რომელიც არ ეშვებოდა და მუცელს უფარავდა. მუშაურაში ძირს გაიშვარა. როცა განრისხებულ ნადირი კიდევ უნდა სცემოდა დაცემულ მოწინააღმდეგეს; ეგროლოუ და საწინიელ ბრძოლას ბოლო მიუღებ. სპილო შემეცოდა, მოკვალა. მიძიმედ დატყრილი მარტორქა კი ხეებს შორის მიიმალა. საფრიდან გამოვიდა და მკვდარ გიგანტს დაძვებდა; ეს იყო სწორედ ის ავადმყოფი სპილო, რომელსაც ჩვენ კვალდაკვალ მოვეყვებოდით, რომელსაც სპილოების სახარხში უნდა მივეყვანეთ.

ჩემი გამყოლები სიხარულით სახეგბადრულები შესტყეოდნენ ჩვენი თვალნი დაზავებულ ხორცის მთას. ამდენ ხორცს მარტო ესენი ვერ შეჭამდნენ, ამიტომ მეორე დღეს მთელი მესზობელი

სოფლები დაფის ქუხილით მოიხმეს. ასამდე კაცი მოვიდა კალათებითა და ქითნებით. ქალები და ბავშვები ანდგის ასუფთავებდნენ, ცეცხლს ანთებდნენ, რომ მწერები დაეფრთხოთ. მამაკაცები სპილოს ატყავებდნენ, ხორცს ჭრიდნენ და ანაწილებდნენ. დედაკაცები ხორცის ნაჭრებს ბანანის ფოთლებში ასვედნენ და კალათებში დებდნენ. ზოგიც ქითანში ხარამავდა ხორცს. ნადიმოდნენ ჩვენი ტტუმრები, თან მუცელზე ხელს ირტყავდნენ, ხორცი გემრიელობათ. მადლობის ნიშნად ხორბუმი მე მომართვეს, რომ გრცე ნუგებარი საჭმელი. საღამოს დიდი ცეკვა-თამაში გამართეს. ასე უშედეგოდ დასრულდა სპილოს საზარხის ძებნა. ალბათ ვერც ერთი მოკვდავი ვერ მიაგნებს მას, რადგან ასეოთ სამარხი, ტყობა, არ არსებობს.

თარგმანა
აბაბი აბლოჯანა.

ფილიპე ბერიძე

სრულიად მოულოდნელად ხელიდან გამოგვეცალა უარესად ნიჭიერი ახალგაზრდა მწერალი და მცენიერი ფილიპე ბერიძე.

ფილიპე ბერიძის გარდაცვალება დიდად სამწუხაროა „პიონერის“ რედაქციის კოლექტივისათვის — მან დაკარგა ერთ-ერთი უახლოესი მეგობარი და მუდამ თანადგომი ამხანაგი, სარედაქციო კოლეგიის აქტიური წევრი, რომელსაც რედაქციის ყოველი თხოვნა თუ დაველებოდა მუდამ სიამოვნებას ანიჭებდა.

ფილიპე ბერიძე, როგორც ჭეშმარიტი მამულიშვილი, ბევრს ფიქრობდა ჩვენი მოზარდი თაობის ბედზე. ამიტომაც იყო, რომ იგი დღეიდან უანგაროდ იღვწოდა ქართული საყმაწვილო ეურნალის ყოველმხრივ სრულყოფისათვის, რომლის ფურცლებიდან ხშირად ესაუბრებოდა ნორჩ მკითხველს, ცდილობდა მის სულსა და გულში გაედღვივებინა პოეზიის, ხელოვნების, ყოველივე მშვენიერის სიყვარული და პატივისცემა.

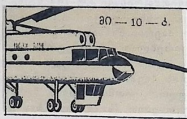
და რაოდენ დასანანია, რომ ქართველი ბავშვების გულწრფელ მეგობარს არ დასცალდა მრავალი კეთილშობილური ოცნებების განხორციელება!

როცა მი-1-ს მხოლოდ თერთმეტი მგზავრის გადაყვანა შეეძლო და ვერც ისე შორს ფრენდა. მას ზე დადგმულია ორი გაზოტურბინული ძრავა, თითოეული — 1500 ცხენის ძალისა. ახლა მი-8 ყველაზე ეკონომიური, ყველაზე მოსახერხებელი და კომფორტაბელური ვერტმფრენია მსოფლიოში.

მი-1 შეცვალა მი-2-მა, მას სამს ნაცვლად რვა მგზავრის გადაყვანა შეუძლია; მი-2-ის სიჩქარე საათში 200 კილომეტრია, ფრენის სიშორე 850 კმ. ვერტმფრენზე გაზოტურბინული ორი ძრავა დგას, თითოეული — 800 800 ცხენის ძალისა. (მი-1-ს 575 ცხენისძალა აქვს).

მი-2 წარმატებით გამოყენება სოფლის მეურნეობაში და საინტარულ-ტრანსპორტული დანიშნულებისათვის.

ძალზე ორიგინალურია მცირე-გაბარიტაანი კა-28-ის კონსტრუქცია. (ვეიკონსტრუქტორი ნ. ი. კამოვი). ორი მძლავრი ხრახნი

ერთმანეთზეა დადგმული და ერთმანეთის საწინააღმდეგო მიმართულებით ბრუნავს.

მას კარგი მანევრირების უნარია აქვს და დასაფრენადც სულ პატარა ფართობი სჭირდება, ვემბანზეც კი ძალუმს დაჭდომია. კა-28 აღჭურვილია ორი გაზოტურბინული ძრავით (თითოეული — 235 ცხენის ძალისა). კა-28-ის დანიშნულება მეტად მრავალფეროვანია: გადაჰყავს 6-7 მგზავრი, ან 900 კგ ტვირთი, გამოყენება აგრეთვე სასოფლო-სამეურნეო და სამონტაჟო სამუშაოებისათვის.

კლბათ ძნელად შორებენება ასეთი ყმაწვილი, რომელსაც ეგვლობაშენი ამ უყვარდეს. მაგრამ ბევრმა როდი იცის, რომ ველოსიპედის თითოეულმა ნაწილმა მთელი რიგი სასვეცკილეება განიცადა, სანამ თანამედროვე ფორმას მიიღებდა, და რომ ოდესღაც ველოსიპედი რკინის ბორბლებიანი იყო, ესე იგი საბურავი არა ჰქონდა.

აი, სწორედ ამაზე გვინდა გესაუბროთ: ვინ, როდის და როგორ გამოიგონა ველოსიპედის საბურავი.

გემიმა-ვეტერინარმა ჯონ დენლომმა სასტუმრო ოთახის კარი შეადო და ადგილზე გახვედა: სკამზე ჩამოქანდა მის ვაჟს დედა გადატყავებულ მუხლს უხვევდა.

— ნუ გემინია, მამა, სულაც არა მტკიავა... — ნაძალადგვი ღიმლით უთხრა ვაჟმა მამას.

მამა ბიჭს ვეწვდით მიუჯდა.

— აბა მიაშე, ჟაკ, რა მოხდა, სად წაიქვი?

ჟაკი მოუყვა:

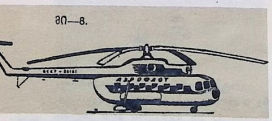
— მე და კარლინა ერთმანეთს ვეჯიბრებოდით ველოსიპედით. მე ძალიან ჩქარა გავაქროლე და... გადამიბრუნდა. სულ ამ რკინის ბორბლების ბრალია, — ქვეზე სსლტემა და თანაც საწინააღმდეგო მიმართულებებს...

— აბა, წამოდი, ვნახოთ რა დარჩა შენი ველოსიპედისაგან, — უთხრა მამამ ჟაკს, ხელი ჩაჰკიდა და გარეთ გაუძღვა. ბიჭი ოდნავ კოჭლობდა.

სამოვლიანი ველოსიპედი ბაღში ედო. დენლომმა იგი სახლთან მიიტანა და პატარა სკამზე ჩამოყავა. თან ველოსიპედს ათვალიერებდა. „მართლაც, ეს რკინის ბორბლები მოუხერხებელია“, — ფიქრობდა იგი თავისთვის.

ამ დროს, შემთხვევით, თვალს მოჰკრა რკინის მილს, რომელიც წყალსადენთან იყო შეერთებული. მილს დაახლოებით ველოსიპედის ბორბლების სიგანე ჰქონდა.

გემიმა ხან ველოსიპედს აკურებდა, ხან

81-8.

რეზინის მილს. „რა იქნება, რომ რეზინი რკინის ბორბალზე დამაგრდეს? მაშინ ხომ ველოსიპედით სიარული გაცილებით მოხერხებული იქნება? — აკვირებო და დენდოვს ეს აზრი.

სწრაფად წამოიდა, ერთი ხელით ველოსიპედი აიღო, მეორეთი რეზინის-მილი და სახელსონსკენ გასწია, რომელიც ეზოშივე ჰქონდა მოწყობილი.

— მამა, რას აბიზებ? — ჰკითხა ქაე-

ქაეი და მამას ეხმარებოდა ბორბლებზე რეზინის მილის შემოსხვევაში.

როგორც იქნა, ბორბლებს მილი მყარად შემოსხვეს.

— აბა, შევეცი ახლა და ცოტა გაატარა-გამოატარე, — უთხრა მამამ ქაე...
ქეძიმი დენდოში ბაღში მემუშაობით იყო გართული. ზამთარი ახლოვდებოდა და საჭირო იყო ნარგავებზე ზრუნვა.

უბედა ბაღში ველოსიპედით ქაეი შემოქარა. სწრაფად გააჩერა ველოსიპედი, გადმოხტა და მამას ჯარისკაცივით გაემოქეძა.

— იცი, როგორ დავჭერი? როგორც ქარი. ყველას გავუწიარი, მაგრამ მეგობრების მუხათება. — ქაეი მამასთან მივიდა და მოხუცია. — მაძიო, შენთან დიდი, ძალიან დიდი სათხოვარი მაქვს. ხომ შემისრულებ?

— კი მაგრამ, რა უნდა მოხდეს?

— კაროლინამ და ჯანეტამ მოხოვეს, ჩვენს ველოსიპედებსაც გაუყვეთ ასეთი ბორბლებით. ისინი ხომ ჩემი მეგობრები არიან... ძალიან გეხვეწები!

— ჰო მაგრამ, მერე შენმა სხვა მეგობრებმაც რომ მოხოვონ? მაშინ ვეტერინარიობას თავი უნდა დაგანებო და სახელოსნო გაეხსნა, არა?

ბიჭუნა დადგირდა. მართლაც, რამდენი ველოსიპედიანი მეგობარი ჰქაეს!

— კარგი, მამა, მეტს არ შეგარწუხებ. აი, მალე ის კაეი გახსნის საბურავების ქარხანას და მაშინ ყველას ველოსიპედს ეწება რეზინიანი ბორბლები.

— ვინ კაეი?! — გაიკვირა მამამ.

— აი, ზასარში რომ არის. ძალიან დიდხანს ათვლიერებდა ჩემს ველოსიპედს. მეგობრობდა როგორ გააკეოო. მეც ყველაფერი ავუსხენი მერე კი ყური მოგვარი, მეორე კაცს ელაპარაკებოდა, ქარხანა გაეხსნათ და ველოსიპედის საბურავები დავამზადოო. თქვეს, ყველაფერი ეს საპატენტო ბიუროში უნდა გავაფორმოო. რა არის საპატენტო ბიურო?

— ქარხანა უნდა გახსნან და პატენტი აიღონ? ჩემი გამოგონება უნდა მიითვისონ? — გაცხარდა დენდოში. — არა, შეილო, ამ საქმეს მე თვითონ მოეკიდებ ხელს.

გავიდა ორი წელი და 1888 წელს ბელფასტში გაჩნდა ახალი წარმოება.

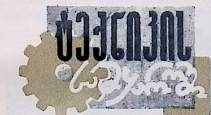
მის შესასვლელს ასეთი წარწერა აწმენებდა: „ჯონ დენდო. ველოსიპედების პრემიატური საბურავები“.

ქარხანა სწრაფად ფართოვდებოდა. ცოტა ხნის მერე ავტომობილების საბურავების დამზადებაც დაიწყო აქ. ამის

შესახებ ყველა ქვეყანამ შეიტყო, შეაკეთებდნენ შეკვეთები მოსდევდა.

ქეძიმი-ვეტერინარის სახელი კი მსოფლიოში ცნობილი გახდა.

კენ

ქა

ნიკონი

ვაქო-

იკონა

საჭურავი

მა მამას, როცა სახელოსნოში შევიდნენ.

— ბორბალს რეზინის მილი უნდა შემოვავხოო. ჰა, შენ რას იტყვი?

— ოო, შესანიშნავი აზრია! რა კარგი იქნება! მაშინ მე ყველას გავუწერებ ველოსიპედით, — აღტაცებული იძისდა

**საქართველოს
მწერთა
კავშირი
კომუნისტური
მემკრძონი
წარსულიან**

ს. ციხაროვილი

ახლოვდება ვ. ი. ლენინის სახელობის პიონერთა ორგანიზაციის დაბადების 50 წლისთავი. ამ დღის შესანიშნავ თარიღს პიონერები ახალ-ახალი წარმატებებით იხეიმებენ, როგორც სწავლასა, ისე შრომით საქმიანობაში. კიდევაც! ჩვენი ქვეყ-

ნის ჩოჩი მთქალაქებეს ყველა პირობა აქვთ შექმნილი იმისათვის, რომ მეცნიერებათა საფუძვე-

ლებს დაეუფლონ, იშრომონ სასაბულოდ და დიპლომატიურად და დიპლომატიურად და დიპლომატიურად... ეს დღეს, მაგრამ იმ დღის კი, როცა მშრომელ ხალხს სიღატაკისა და უფუფლებობის შიშით უფული ედგა, მთხარდებოდა იძულებული იყვნენ უფროსებთან ერთად ეზრუნათ ლექსმწერის შოვნისათვის, მხარში აძოსდგამოდნენ მშობლებს მტრისა და მოყვრის გარეგნებაში და თავიანთი წვლილი გაედოთ მშრომელთა კეთილდღეობისათვის.

აი, ამ დროიდან ჩაისახა პიონერთა ორგანიზაციის სახელოვანი ისტორია, სადაც თავისი კვალი საქართველოს ბავშვებმაც ვაგდეს. აი, ამ ქართულ ბავშვების კომუნისტური მოძრაობის წარსულზე მოგვიხიბობს ს. ციხაროვილის წიგნი.

გაღმართა

მურათა ჩახაბა

ჩიტი უწყინარი არსებაა. მართალია, ზოგა ბელურას და მისი მოდგმის სხვა ფრინველსაც მავნელ მიიჩნევს, მაგრამ ეს ხომ მართალი არ არის? ვინ ჩიტუნები იმდენ სიყვითეს უწყვენ ბალ-ვენახებსა და ნათესებს მავნე მწერების განადგურებით, რომ პურის მარცვალი და ხილის ის მცირე ულუფა, რითაც ისინი ფავს იბურებენ, — სწორედ რომ დეკლავინით გასაქრებელია.

ახალგაზრდა მწერალს მურათა ჩახაბის თავისი პირველი წიგნი ამ პაუზა

არსებათათვის მიუძღვნია და სიყვარულით გვიამბობს მათ შესახებ.

შევეცოდებით გალიაში გამოშფედეული დედა ჩიტი, რომელიც თავის ბატყს ამიდებს, აქ გალიაში, „მეფურად“

ვცხოვრობო, რომ არ იდარდოს შვილმა მასზე, მაგრამ, როცა ბატყე ეტყვის: მეც შენთან მივინდა გალიაშიო, მაშინ კი მოუწოდებს — „აბა ჩქარა, მაღლა აფრინდი, შენ უკვე დიდი ხარ, დავაკეცებულო“. გაეცნობით ჩიტუნა ღაბოს, ფრთამოტეხილი რომ მიფრინავს სამხრეთისაკენ და მეგობრების დახმარებით, დიდი სულგრძელობით ებრძვის თავის გაქსრევბას... ფიციხებით ეს წიგნი, რომელიც კიდევ უფრო დაამეგობრებთ ფრინველებთან და, თუ რომელიმე თქვენთავანი კიდევ იღებს ჭკას ჩიტის სასროლად, საბოლოოდ მზიშლის ამ ცუდ ჩვევას.

მკრინი და სულა

ლევან სანიაციძე

„...ფორტუნიდან სამგლოვიარო პროცესია დაიბრა მარსის ველისაკენ, სადაც განისვენებენ მხოლოდ მეფენი.“

აქ სულს ცხედრა დასვენეს დიდ კოცონზე, ქარი წაშველია და სულ მალე საყვირების, დაფიფებისა და ზანზალაყვის გრიალ-ზრიალში ფერკლად იქცა მსოფლიოს ზარბაზნით კაცის სხეული.

მეფეთა სამეალის გვერდით წამოიბარათ ცხენზე ამხდრებული კაცის ქანდაკება, ზედწარწერით:

„კორნელიუს სულას ბედნიერ ლიტატორას!“ ხოლო ქვემოთ, საფლავის ქვეზე, თვით სულას მიერ სამუდამო თანამგზავრად შედგენილი ეპიტაფია დღადდება: „აბა წვეს სულა, რომლის მსგავსად ვერ არავის მოუწლავს სიკეთე მეგობართან და ბოროტება მტერთადმი“. — ამ სტრიქონებით მთავრდება ეს ახალი წიგნი, ვინ იყო სულა? ვინ იყო მარკუსი? თუ ვინღათ შეიტყობთ ანტიკური რომის ამ ისტორიულ გმირთა ვინაობა და ცხოვრება, წაიკითხეთ ეს წიგნი.

ბაბა—ბილიმეპყრებელი

პოლონეთის ქალაქ კატოვიცში, ერთ-ერთი ოჯახში, ცხოვრობს სიმის ქაონს კატა, რომელსაც საოცრად უყვარს ტელეფონების უყრება. როგორც კი ოჯახის რომელიმე წევრი ტელეფონის მონადირეობა, კატაც მანუშინდის გვერდით მოიკლავს თუმცა ხოლმე და გადაცემის დამოუკრებამდე აღვილიდან არ დაიჭება.

ამას წინათ იგი დიდ გაზდა, მაგრამ არც ამის შემდეგ შეუცვლია ჩვეულება, ყოველ საღამოს მიჰყავს კუთხეა ტელეფონთან, თვითონაც მათს გვერდით ქრება და ყურადღებით „მიჰყავს“ პროგრამას.

ხალიცხური დედა უფრო უპარტი

დასავლეთგერმანელმა მეცნიერმა ხესმა ცდებით დაამტკიცა, რომ არ არსებობს დედის სიყვარულის თანდაყოლილი ინსტიქტი. აი, ერთ-ერთი ამის მაგალითი: გამოტყვის თუ არა კვერცხს წიწილა მანუშინდ უაღლორის საგნისაკენ

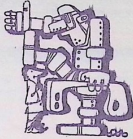

მიეშურება და მას შეეთვისება ხოლმე. მეცნიერმა კრუხის როლი სათანადო ფერის რე-

ზინის ბურთს „დააქისრა“. წიწილები შეეთვისენ ბურთს, მაგრამ როცა მას ფრთები, თავი და ხოლი გაუყუტეს, კისრისტიბო ვაიქენ მისგან. უნებლად ახვე მოიქცენ მანუშინდ, მართალი კრუხი რომ მოუყვანეს.

აღმამინდისპირი გრობობი

აღმამინდის ეს ნახვლევი ბევრ რამეში თავის შემქმნელსაც კი სჭობნის. ნიუ-იორკის ერთ-ერთი ღირამის მიერ შემქმნილი რობოტა, სახელად „სამი“, საათში 8 კილომეტრს გადის, მაღლს მსკოლურამდე ტვირთია აწევს, მარჯვედ გადადის მაღალ წინაღობაზე და ბევრ სხვა „საქმესაც“ აკეთებს. მას შეუძლია, მაგალითად, ქაშის კვერცხს იხე დააღოს ხელი, რომ ნაჭით არ დაწახუნოს.

აღმამინდისპირი რობოტი 8,5 მეტრი სიმაღლისა და 1200 კილოგრამს იწონის. იგი ძირითადად მშობე და დღეი მოცულობის ტვირთის გადასატანად გამოიყენება.

მითუც სპაუნის ცარმორაწმინდი

სტატისტიკური გამოაწერა. შობის თანახმად, 5 მილიონი ამერიკელი ვარსკვლავთმრიცხველთა ნაშქვამ იჭერებს და წელიწადში 200 მილიონ დოლარს ხარჯავს წინასწარმტყველთა სასარგებლოდ. აშშ-ში სავაწევრო საწვავლებიც კი არსებობს, რომლებშიც ყოველგვარი ხახის მისტიკური „მიეცნირებათა“ „სხეილი-

ტებს“ ამზადებენ. ასეთი სასწავლებლებია: „უნებერსალური სიმარათის კოლეჯი“, „სტრატეგიკული მენეჯერებათა ამერიკული კოლეჯი“, „მისანთა კოლეჯი“ სან-ფრანცისკოში. „გფრ-ს განაშობის სამხინტროს მონაცემებით, დასავლეთ გერმანიის საშხრითი ნაწილის მოსახლეობის მსპროცენტს, ხოლო ჩრდილოეთი ნაწილისას მსპროცენტს წწამს ჩაღოქრობა“, — წერდა გფრ-ს ქალაქ მამბურგის გაზეთი „ბილედ ციტუდენ“. დასავლეთ გერმანიის ახლაც კი თურბმ 80 ათასი „ჩაღოქრია“.

ორზამთი შემხმხვამ

ცნობილია, რომ ყურადღება გადამტყვის ფრინველია. მაგრამ საფრანგეთის ერთი პატარა სოფელში ყურადღები იხე დაუახლოვდა ოჯახს, რომლის ეზოშიაც ბუდე ჰქონდა, რომ თხლდ ქვეყნებში გაფრწწვლური თქვა და გამოსაშხმირებულად იქედ დაწარა.

ზინასულები — სპარტაღმადლო სპარტა

1474 წელს ზაწელში შედგა სასამაროლო პროცესი. ასამართლებდენ მამალს, რომელსაც ზრადლ დეობოდა კვერცხის დაღება. მამალს სიკვდილდ მიესაქა და თავი მოჭკვეთეს.

ეს პროცესი ერთადერთი შემთხვევაა როდის შუასაუკუნეების იურადლოუ სპარტიკაში.

მსგავსი ამბები უმეტესად საფრანგეთში ხდებოდა, სადაც თვით მსხველფიტმა რქანს საქონელსა და ცხენებსაც კი სქიდენ. ცნობილია, რომ ასეთი სასამართლები შედგა 1818, 1406 და 1409 წლებში. 1798 წელს გერმანიაში ცოცხლად დემახებს ხარი, რომელსაც პირუტყვის დასოცვას აბრალბდენ. 1889 წელს, კაცი მოცულობის, სიკვდილი მიესაქავს ცხენს. 1610 წელს შედგა სხვა პროცესი, რომელშიც ცხენთან ერთად მისი პატრონიც გაასამართლეს

მისი გამო, რომ მან მან ცხოველს რამდენიმე საცხრო იღოთი ასწავდა. ირინეტი ცხენიცა და კაციც — კოცონე დეაწეს.

შუასაუკუნეების სასამართლოს მსხვერპლი უწყინარი კიავლებიც კი ხდებოდენ ხოლმე. ისინი გასამართლბს ბერწიში 1461 წელს. 1316 წელს კი მუწლები „ისხდენ“ საზრალმდებლო სკაწხე ბერწიში იქენ. გასამართლებული მისის ხოჭოს მატლები, ვეიქილიბი ზოგებო აწვედენ თავიანთი დაცვის იქვემყოფთა დასხას. ასე მაგალითად, 1669 წელს გარბოუნდენი ვეიქილა კიავებულის თოხანზე შემდგარი სასამართლო პროცესი მოიგო კიავებულები შეწყნარებულ იქენ.

დემამიწა ცივდობა

1940 წლის შემდეგ დემონის ტემპერატურა 0,3 გრადუსით შემცირდა. მკვლევართა აზრით, ველანურბი და ინდუსტრიული მტერის თავმურბა ატმოსფეროში ჰქმნის ფარდას, რომელიც ხელს უშლის ჩვენი სწენიანობის სიცივის გამოდრეწვას. შესაძლოა, სწორედ ეს იქნება დემონის გათყვება.

სამამამული შაბლური

ინგლისელი ფერმერის სკოტის მგვლერე გამოჩნდა სახლის ბავრდით აუცვიველული ალუბლის ტოტები. თურბმ ამ ტოტების სახლის კედელი გაუხვრეტიათ. ბინის პატრონიმამა არ მოჭრეს კედლის ეს ურვეულო მორთულობა. სულ მალე ტოტები აუცვიველად, მერე კი ნაყოფითაც დაახუნდლა.

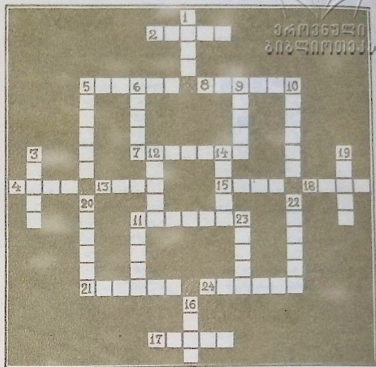

კ რ ს მ რ დ ი

ვ ერთი კალურად:
 1. მტაცებელი ფრინველი;
 2. ოპერა; 3. ფრინველი;
 4. ბოსტნეული; 5. გეომეტრიული სხეული; 10. პიონერთა დასვენების კერა ყირიმში; 11. თოვლუბაში ანუ...; 12. სამხრეთ ევროპის ერთ-ერთი ქვეყნის დედაქალაქი; 14. ძველ რომაელთა ღმერთი; 18. ტბა ავსტრალიაში; 19. ქალაქი საფრანგეთში; 20. ჭიმიური რეაქცია; 22. მთები ცვ-

როპაში; 23. მდინარე აღმოსავლეთ აზიაში.

პორიზონტალურად:
 2. მარცვლელი კულტურა; 4. აღ. ყაზბეგის ნაწარმოები; 5. სიუჟეტის განვითარების ერთ-ერთი საფეხური; 7. შვეიცრული კავკასიონზე; 8. ლიტერატურული ძანრი; 11. სახელმწიფო აფრიკაში; 13. მთის პიტალო ქანები ანუ...; 15. ქალაქი საქართველოში; 17. უვავილი;

18. მდინარე ევროპაში;
 21. ძველი ხაკრავი ინსტრუმენტი; 24. მარცვლელი კულტურა;

ლილა ჯახმელიძე,
 თბილისი მე-14 საშ. სკოლის VIII კლ. მასწავლებელი.

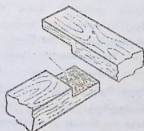

ზეთის საღებავით გაწებილი დიდი ფუნჯი უნდა გაწმინდო... ჩახვლით. ნუ გივივრს, ვერც ნავით და ვერც საპნითა წყალო ვერ მოაცილებს საღებავს, თუ ფუნჯი ჭერ კარგად არ დაიჩეჩა.

ფოლადის თხელ მავთულს მაკარტლით ნუ გაჭერი — უემქველად დაუბლაგვდება პირი. ამისთვის ბრტყელტუჩა მისწრება, თუ ეს ვერ მოერია, მაშინ ჩაქუჩი და სატეხი იხმარე.

ვიღრე პლასტიკატს ვახვრეტდე ან ვახვრეხვდე, ზემოდან საპნითა წყალო ან ზეთი გადაუსვი, ანდა, უბრალოდ, სველი ქალაღი დააფარე. ეს მყარ პლასტიკატს კარგად დაიცავს — არც დასკდება და არც აიტყეჩება.

ხის ორ დეტალს როცა ერთმანეთზე აწებებ, სასურველია, მათ შორის წებოთი დასველებული ბამბა დაატანო (გარეთ დარჩენილი ბამბის ნაწიბურები შემდეგ დანით

შემოაჭერი) — ხის დეტალები ბევრად უფრო მყარად შეწყებდება.

რეზინის ან პლასტმასის მილის ნაჭერში ბაწარი გაუყარე და ძალზე მარჯვე, იმპროვიზირებუ-

ლი სახელური გამოვივა. მისი გამოყენება ათსავარად შეიძლება.

თუ ბალის მავნებლებს საწამლაღით უბრძვი, გასოვდეს, რომ მას შეუძლია შინაური ფრინველი და ცხოველი იმსვერალოს... ეს რომ თავიდან იცილო, ბაღში დამდე რაიმე პატარა ქურქული და 55 მმ. დიამეტრის ნახვრეტი დაუტოვე. მღრღ-

ნელები მიინც წამოგეზიან ანეკის.

პოლიეთილენის პარკისათვის საყველური პლასტმასის ხუფიდანაც კეთ-

დება. ამისათვის მას ფსკერი უნდა გაუკეთო.

ლითონის სახაზავს თუ საღებავს (თეთრი, შავი, წითელი—სახაზავის ფერისდა მიხედვით) წაუს-

კოსმორადი

ამ ხუთ მექსიკელთაგან რომელ-მაც დაიჭირა ქაშანილი ცხენი?

ვერტიკალურად: 1. მე-
ლანი; 2. წარბი; 3. ხევი;
4. არფა; 5. აზოტი; 6.
ივერია; 8. ამერიკა; 9.
რომი; 10. იაპონია; 16.
სამაია; 17. არა; 19. ისინ-
დი; 21. ლენა; 22. ტევი;
24. აუზი; 25. რეო.

ჰორიზონტალურად: 1.
მოპასანი; 4. აფხაზეთი; 7.
ჭარსი; 8. ამირანი; 11. ის-
კრა; 12. იუნდვი; 13. პოე-
ზია; 14. რკო; 15. სიო; 16.
სელაბი; 18. ნილოსი; 20.
ალმა-ატა; 23. დამბა; 25.
რეინა; 26. აბაზანა; 27.
იკაროსი.

ბიომეტრიული
თავსატახეხი

ბადრაკის ცხენის
სვლით
„ეინ შეკაშმავს
ცხენს“

სწრაფად და
ზუსტად

1. 20.
2. 28.

ვამ და მერე კარგად გაწ-
მენდავ ხვრით, საღებავი
შკალის ჩალრამებში
მიანც ჩარჩება და დანა-
ყოფები უფრო თვალსა-
ხინოდ გამოჩნდება.

ბათ ხოლმე რეზინის გაჭ-
რა. იცოდ, რეზინს გაცი-
ლებით იოლად გაჭრი,
თუ დანის პირს საპონს
წაუსვამ.

სათვალეს თუ ღერძუ-
ლა ჩრახნი მოსტყდა ან

დეკარგა, აუცილებელი
არ არის სახელსწრში
გაქცევა. ასანთის ალზე
ვაალზევე კაბონის ნაჭე-
რი, გუყუაზე ნახერეტი
მკედის ჭერ ერთი თავი,
მეორე მუორე, ალით მოწ-
ვი და მორჩა — სათვალე
შეგიძლია იხმარო, ლითო-

ნის ხრახნი არ დასკირდ-
ბა.

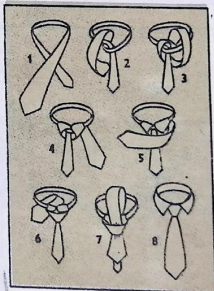
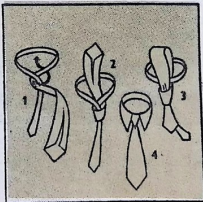
კარტოფილის ხვეს
თუ რეზინის ფიწლით
იღებ, ფიწლის თითებს

რეზინის მილები წამო-
აკვი და კარტოფილი
ალარ დაზიანდება.

მაგნიტონის მფლო-
ბელებს ხშირად უხდე-

იწაველით
პალსტუხის
გამონასკვა.

ჩვენ!

ორჯერ!

ზამთა
მეგობრება

ყუხუხი

ჯამჯანა

1971

სახლი

ორჯერ ნომრის
ღირებულება
2 მანეთი და
40 კაპიკი.

ს ა მ ი ე ზ ე ლ ი

ჯამჯანა

- გ. საითიძე — შვე წითლად ამო-
დიოდა (წერილი)... გარეკ. 2
- ნ. შამანაძე — ბიჭები კიბეზე
ადიდდენ (მოთხრობა. დასას-
რული) 4
- ქ. ჭილაშვილი — ძეგლის ნორჩი
მეგობარი (წერილი) . . . 13
- გ. პეტრიაშვილი — ამპავი თეთ-
რსულასი (ზღაპარი) . . . 16
- რ. ბაქსტერი — ფორმის ტანსა-
ცმელი (მოთხრობა. თარგმანი
ნ. ფურცელაძისა) 18
- ს. შამფრანი — საშემოდგომო
ჩანახატები (ლექსები) . . . 20
- გ. ფრიაბერგი — სპილოების სა-
მარხი (ნამღვილი ამპავი.
თარგმანი ა. გელგვანისა) . 20
- ფრანგული ხალხური პოეზია
(თარგმანი მ. მრეველშვილისა) 22
- ჩვენი ცის ახალი მანქანები (წე-
რილი) 24
- ფილიპე ბერიძე (ნეკროლოგი) 26
- ტექნიკის სამყაროში 27
- ახალი წიგნები 29
- ჯადოსნური სარკე . . . 29
- ცხრაკლიტული 30
- გამოგადგები 30
- თამაშობები გარეკ. 3

გარეკანის 1-ლი გვერდის მხატვრობა დიმიტრი ზარაფიშვილისა.

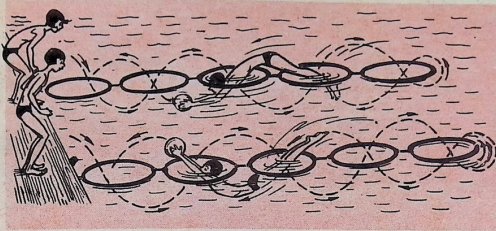
მთავარი რედაქტორი ბაბულია შვილი.
სარედაქციო კოლეგია: შოთა გაბუმია, ნოდარ გუჩუაშვილი, შოთა დვინაძე, ნიკოლოზ კლდიაშვილი, შოთა ლუბანიძე, ზურაბ ლუბანიძე (მ/გ. მდივანი), მარიკაშვილი, თენგიზ სახონაძე, გიორგი ფიცხინი (მხატვარი-რედაქტორი).

ჩვენი მისამართი:
თბილისი, ლეონის ქ. № 14.
ტელეფონები:
რედაქციის—83-97-03
38-31-81
მ/გ. შვილი
83-97-02 38-33-05
განყოფილებების—83-97-02
83-97-11

საქ. კა. ც. ც. გამომცემლობის სტამბა, თბილისი ლეონის ქ. № 14.
«ПИОНЕРИ», на грузинском языке. Издательство ЦК КП Грузии
Типография изд-ва ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина № 14.
გადამცემისათვის 18/VIII-70 წ. ბელმოწერილია დასაბეჭდად 22/IX-70 წ. ქალაქის ფორმირება
80X90%, თბილისი ნამუდმილი ფურცელი № 4, პირიბითი 4, ტირაჟი № 2477, ტელ. 123 800, უფ. 00642.

უპაი
20
კაპიკი

რედაქციაში შევსებული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ.
თბილისში მცხოვრებ ავტორებს პასუხი წერილობით არ ეცნობებათ.

რგოლიდან რგოლში

ამ უკანასკნელ ხანებში დიდად პოპულარული გახდა პლასტმასის ფერადი სატანვარჩიონ რგოლები. ხშირად მათ ჰელა-ჰუსაც უწოდებენ.

ეს რგოლები ბაწრით ან კაპრონის ძაფით ერთმანეთს გადააბით. მიღებული ჯაჭვი საცურაო აუზის სასტარტო ქიზს მიამაგრეთ, ამის შემდეგ, გუნდში პირველი ნომერი მოცურავე ხელში იღებს ბურთს და ჩაყვინთავს ისე, რომ მეორე რგოლში ამოყვინთოს, მეორე მერვე რგოლიდან მესამეში ჩაყვინთავს და ა. შ. ჯაჭვის ბოლო რგოლს რომ მიადწევს, ასეთივე წესით უკან ბრუნდება, რათა ბურთი გადასცეს ამ თავისებური ესტაფეტის შემდგომ მონაწილეს — მეორე ნომერს. წყალბურთის მოყვარულთათვის ეს ვარჯიში დიდად სასარგებლოა.

პილკოპოლანი

წყალში ბალმინტონის თამაშიც შეიძლება, მითუმეტეს, რომ არის პლასტმასის ვოლანები, რომლებიც წყალში არ იძირება. ჩვეულებრივი ჩოგნის ნაცვლად, სჯობს ფანერის ან პლასტმასის ჩოგნები იხმაროთ. მათი გაკეთება ძნელი არ არის, ასეთი ჩოგანი შეიძლება თამამად ჩაუშვათ წყალში — არ გაივლინება.

ურანბურთი წყალში

სცადეთ ფრენბურთის თამაში წყალში. ასეთი თამაში მცირე სიღრმის წყალსაცავში ტარდება, ჩვეულებრივი ფრენბურთის წესების დაცვით. მოდანი სჯობს შემოწმებული იყოს ტივტივებით, როგორც ეს ნახატზეა ნაჩვენები. სასურველია, ტივტივები ნათელი ფერისა იყოს, რათა კარგად დაინახოთ, როდის გადაცდება ბურთი მოედნის ფარგლებს.

ამოღებულია კიბე ლაშქარის
 მუზეუმის კოლექციიდან

ბურთა
 XIX საუკუნე

ბურთა XIX საუკუნე

ბურთა XIX საუკუნე

